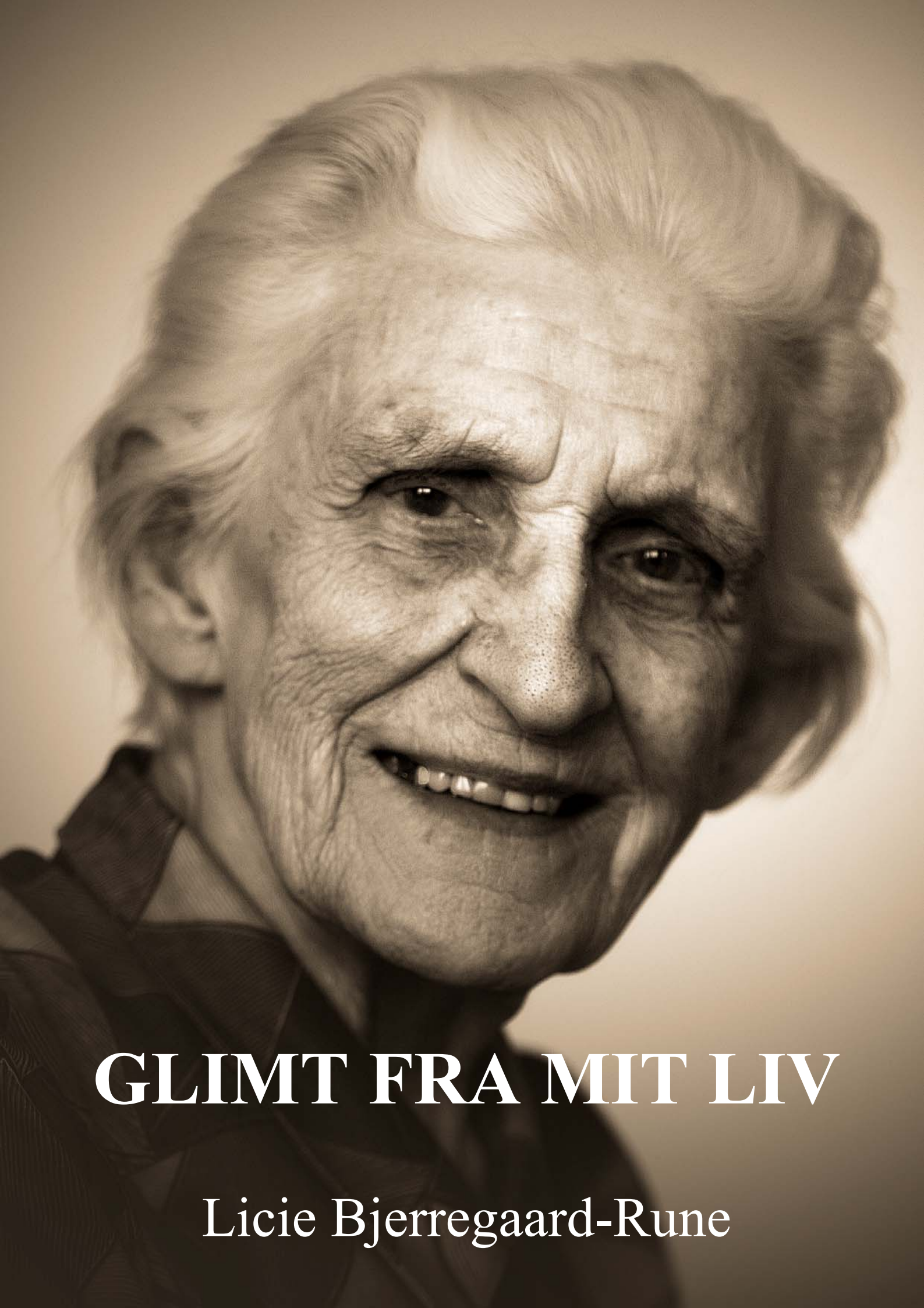

GLIMT FRA MIT LIV

Licie Bjerregaard-Rune

GLIMT FRA MIT LIV

af

Licie Bjerregaard-Rune

Redigeret af
Morten Bjerregaard Jepsen

Eget forlag
© 2008 by Licie Bjerregaard-Rune

Dette værk kan ikke gøres til genstand for kommerciel salg. Værket kan frit kopieres, digitaliseres, mangfoldiggøres og distribueres og værket kan bruges af biblioteker til udlån og til forskning. Betingelsen herfor er, at der ikke tages nogen betaling, foruden faktiske omkostninger som f.eks. porto.

Licie Bjerregaard-Rune

Licie Bjerregaard-Rune

1946

2004

1939

Indhold

Redaktørens forord	3
1921 – 1935, i Esbjerg	4
1935 – 1943, Ørnehøj	11
1943 – 1953, fra Sygeplejerske til Realeksamen	22
1953 – 1959, på Sankt Lucas Stiftelsen	41
1959 – 1962, de grønlandske år	40
Tillæg 1 - Anetavle for Licie Bjerregaard-Rune	65
Tillæg 2 - Biografi for Licie Bjerregaard-Rune	66
Tillæg 3 - Ellen Kristine Thomasen og Karl Wiesner	68
Tillæg 4 - Anna Petersen og Otto Nielsen	69
Tillæg 5 - Carsten Koch og historien om Ørnehøj	70

Licie Bjerregaard-Rune i arbejde ved skrivemaskinen.

Forord

Dette er et værk om en vældig speciel dame og skrevet af hende selv. Nemlig min fars kusine Licie Bjerregaard-Rune.

Jeg har kendt Licie siden jeg var ca. 17 år gammel. I mange år havde vi ikke kontakt, men da min far døde i 2002, genoptog vi kontakten. Denne kontakt har jeg haft et meget stort udbytte af og Licie og jeg har siden da samarbejdet om slægtsprojektet, Dette indebærer at vi har digitaliseret den af Licie udarbejdede slægtsbog over slægten Bjerregaard, og lagt bogen ud på internettet.

Licie har videreført en familietradition som går tilbage til 1771. Da udgav hendes tip-tip-oldefar, Hans Jensen, Selv-Ejer Bonde på det Bernstorffske Gods, sit brev ”til Sine Landsmænd, de øvrige Danske Bønder, om de Nye Indretninger til Landvæsenets Forbedring i Danmark”. Siden tog han navnet Bjerregaard efter den gård han blev tildelt ved stavnsbåndets løsning. Derefter udgav hans søn, sognepræst i Hjerminde og medstifter af Hedeselskabet, Hans Bjerregaard, ikke mindre end 14 bøger i perioden 1801 – 1859. Disse bøger omhandlede alt fra religion, landbrug og politik, og de fleste blev trykt for egen regning og uddelt gratis.

Det har været en stor glæde for mig at arbejde sammen med Licie på slægtsprojektet, og det var en stor ære for mig da hun bad mig redigere denne lille selvbiografi. Indhold og research er udført af Licie selv efter hendes 86 års fødselsdag. Min rolle har været at forestå layout, grafik og korrektur. Hvor intet andet er anført, kommer foto fra Licie’s eget arkiv eller portrætfoto udført af undertegnede.

Morten Bjerregaard Jepsen

1921 – 1935, i Esbjerg

Jeg blev født den 30/5 1921 på Fødselsanstalten i Aarhus, blev døbt den 2/6 på Fødselsanstalten, og fra jeg var 2 måneder, og til jeg blev knap 14 1/2 år gammel, boede jeg på Optagelseshjemmet i Nørregade 91 i Esbjerg.

Den 1/10 1927 begyndte jeg min skolegang på Vestre Skole i Islandsgade nr. 50. Jeg var da knap 6 1/2 år gammel, og gennem alle årene har denne dag stået lysende klar i min erindring. Det skyldes min moster Helga -min families gode fe -.

Min moster Helgas fulde navn var Helga Petra Ingeborg Bjerregaard, og hun var gift med bogholder Laurids Morten Jepsen. Hun var damefrisørinde, og de boede i Strandbygade nr. 12, hvor hun i stueetagen havde en frisørsalon.

Det eneste jeg husker fra min første skoledag er, at min moster Helga stod udenfor skolen sammen med sin datter Bille, der også skulle begynde sin skolegang. Da min moster så mig, satte hun sig på huk og gav mig et knus. Det var første gang jeg oplevede, at nogen gjorde det.

Vestre Skole i Islandsgade, Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv

Mens jeg gik i Vestre Skole, kom jeg i vanskeligheder. Jeg tror, det var i 1931, da jeg var 10 år gammel. Grunden var, at jeg havde været syg og den dag, jeg igen skulle i skole, blev jeg på cykel sendt hen til Blichfeldt i Kongensgade for at købe noget til en af plejerskerne, og det nyttede ikke noget, at jeg sagde, at jeg så ville komme for sent i skole.

Uheldigvis mødte jeg 2 af eleverne fra min klasse, og da jeg kom tilbage til hjemmet, var tiden overskredet, og jeg turde ikke gå hen på skolen. I stedet opholdt jeg mig på gaden ved en byggeplads på Nygaardsvej, og tog så tilbage til hjemmet, når jeg vidste, at skolen sluttede.

Hvordan skolen fik at vide, at jeg ikke længere var, syg ved jeg ikke, men da jeg en dag kom hjem efter min "udflugt" var der stor opstandelse på hjemmet. Jeg husker ikke, hvad man sagde til mig og jeg tror ikke, at jeg blev straffet.

I skolen måtte jeg dog forklare, hvorfor jeg var udeblevet, og da jeg ikke turde fortælle den rette sammenhæng, så fortalte jeg, at en lærer havde sendt mig i byen efter nogle cigarer!!! Nu ville man vide, hvad læreren hed. og da jeg sagde, at han hed Jensen, blev der sendt bud efter ham, men så sagde jeg, at han var fra Stormgades Skole. Så opgav man at udspørge mig og sagde, at jeg skulle "sidde efter" de timer jeg havde forsømt, og at det skulle ske med en time daglig. Jeg var meget ked af disse "svedetimer" og spekulerede på hvordan, jeg kunne slippe for dem.

På optagelseshjemmet var der en dreng, der var 1 år ældre end mig, så da jeg en dag læste i et blad - Familie journalen – at en læredreng, der gerne ville til en fodboldkamp, bad om at måtte få fri, for han skulle til sin bedstemors begravelse, bestemte jeg, at det måtte jeg prøve.

På optagelseshjemmet var der en dreng, der hed Henry, han var 1 år ældre end jeg og havde en sort matrosfrakke. Da jeg næste dag skulle i skole, sneg jeg mig ind og tog frakken på. Desuden tog jeg sko på i stedet for de træsko, jeg ellers skulle gå med.

Jeg kan le ved tanken om, hvilket syn det må have været, at se mig i den lange frakke og med bedrøvet stemme spørge lærer Jørgensen, om jeg næste dag måtte blive fri for at sidde efter, fordi min bedstemor var død og skulle begravnes.

Jeg husker ikke, hvad han sagde til mig, men da jeg gik fra skolen kom han hen til mig. Vi fulgtes så ad, og jeg prøvede forgæves at gå i takt indtil, han lagde hånden på min skulder og sagde: Du behøver ikke at gå i takt. Hvad han ellers sagde, husker jeg ikke, men fra den dag slap jeg for at sidde efter, resten af de timer, jeg havde forsømt, og jeg har flere gange i tankerne takket lærer Jørgensen fordi han hjalp mig i stedet for at bringe mig i yderligere vanskeligheder. Jeg har sikkert også for mig selv afgivet det løfte, at nu ville jeg ikke gøre noget, der kunne bringe mig i vanskeligheder, men det var et løfte, jeg umuligt kunne holde.

Som barn udfordrede jeg altid mig selv. Jeg ved ikke hvorfor, for angst er en del af min natur og har altid været det. Denne trang til udfordring bragte mig i vanskeligheder på optagelseshjemmet. Hjemmet bestod af en hovedbygning med et skråt skifertag.

Denne bygning var i 2 etager, og midt for den, var der en bygning, der var indrettet til køkken. Denne bygning havde et fladt tag, og når man kravlede ud af et af tagvinduerne, kunne man lade sig glide ned på dette tag, og det kunne jeg ikke stå for. Jeg kan huske min rædsel, da det gik op for mig, at jeg ikke kunne komme samme vej tilbage, men måtte lægge mig på maven og lade mig glide udover kanten til jeg fik fodfæste ved nedløbsrøret og på den måde kunne komme ned. Min rædsel hindrede mig dog ikke i at gøre turen flere gange.

Det samme var tilfældet med træerne i haven. Flere af dem var så høje, at de ragede opover hovedbygningen. Alligevel kravlede jeg gang på gang så højt op, at jeg havde svært ved at komme ned igen.

Når vi gik tur skulle vi altid gå i lige rækker. Jeg hadede disse ture i flok, og i trods - men også for at drille - trådte jeg ofte et skridt til siden og skabte uorden, og det måtte jeg naturligvis straffes for. Straffen for min ulydighed og mangel på disciplin var, at jeg blev sendt i seng og der skulle jeg så ligge og komme på bedre tanker.

Optagelseshjemmet i Nørregade 91 i Esbjerg, Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv

Fra den tid mindes jeg med taknemlighed en af dem der passede os. Hun kom altid op til mig på sovesalen, trøstede mig og puttede dynen om mig. Jeg tror også, at det var hende der fortalte, at man ikke kunne forbyde mig at have en salmebog med i seng - læse måtte jeg ikke -, men så lå jeg og sang salmer. Det er nok mere dækkende at sige, at jeg skrålede så højt, jeg kunne for at komme af med min trods.

Engang lavede jeg også kortslutning. Det skete en dag da jeg i skolen havde haft fysik. Jeg var så optaget af, hvad jeg havde hørt om elektricitet, at jeg straks efter skoletid fik fat i noget ledning - gad vide hvor jeg fandt det - Ledningen delte jeg i to stykker, satte to af enderne i en stikkontakt og lod så de løse ender røre hinanden. De smeltede gnistrende sammen og da jeg prøvede at tænde lyset, gik det i al sin gru op for mig, hvad jeg havde lavet. Jeg sneg mig op på loftet, hvor jeg vidste at måleren og sikringerne var, men der stod en af plejerskerne og strøg. Hun hed Anthonsen og var altid så god mod os barn, så jeg begyndte at tale med hende og bevægede mig - ligesom tilfældig - hen til måleren.

Sikringerne var af den type, hvor et "øje" faldt ud, når sikringen sprang, så derfor var det let for mig at sige: "Har De set, at der er faldet et rødt "øje" ud?". "Nå" sagde hun "Så kan jeg bedre forstå jernet bliver koldt". Hun satte nye sikringer i, og da jeg gik, har jeg sikkert igen lovet mig selv ikke at lave flere skarnsstreger. Ak ja!

Optagelseshjemmet havde en stor gårdsplads, hvor der i midten var en indhegnet græsplæne. Gik man igennem en låge for enden af hovedbygningen, kom man til endnu en låge. Det var et asfalteret stykke med jord til begge sider og gennem den sidstnævnte låge, kom man ind på gårdspladsen. Til venstre var der et vaskerum og for enden af dette var der, i hele gårdens dybde, en overbygget tørreplads. For enden af denne plads var der, i hele pladsens bredde en høj mur og langs med muren var der flere høje træer. Hjemmet havde også en hønsegård, der lå helt til højre foran muren. Foran hønsegården var der et beplantet stykke jord. Resten af gårdspladsen var asfalteret.

Det var de ældste børn, der skulle feje gårdspladsen, passe hønsene og rense de beplantede jordstykker for ukrudt. Det var et arbejde, jeg var meget glad for. Det var også os, der skulle skrælle den store spand kartofler, der dagligt skulle bruges i køkkenet. Det skulle vi gøre to og to hver anden uge, og det var et arbejde, jeg hadede.

Jeg kan kun huske to af de børn, jeg delte disse pligter med. Hansa, der var lidt yngre end jeg og Henry, der som tidligere nævnt, var et år ældre end jeg. Så vidt jeg husker, var de søskende og hed Hansen til efternavn.

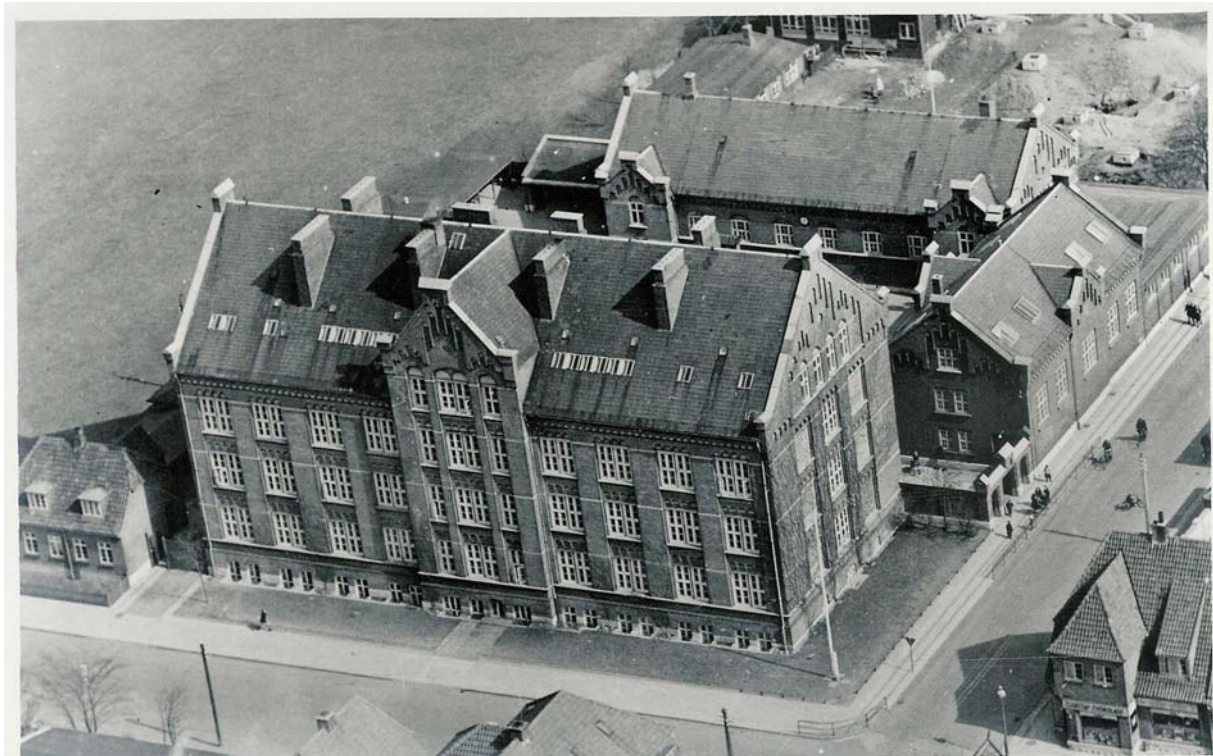
En dag jeg kommer ud i gården og ser Henry stå bøjet for at luge et jordstykke, tog jeg en tynd gren og gav ham et rap i bagdelen, hvorefter jeg skyndte mig ind i huset. Det blev hævnnet en dag jeg opholdt mig i legestuen, der vendte ud mod gården og gennem det åbenstående vindue skændtes vi. Han sagde et eller andet til mig, og da jeg ville slå ham lukkede han vinduet, så min hånd gik gennem ruden med det resultat, jeg havde fået to flænger på mit højre håndled. Flængerne var så slemme, at jeg måtte til lægen. Han satte "klemmer" om dem og med hånden forbundet, kom jeg tilbage til hjemmet. To år på mit håndled har siden mindet mig om denne begivenhed.

Jeg gik på det tidspunkt i Stormgades Skole, hvor jeg begyndte i 1932, så jeg har været over 11 år. I Stormgades Skole kom jeg også i vanskeligheder. Det var en skole, hvor jeg oplevede, at man skulle kunne forsvare sig. En dag blev jeg spurgt, om jeg kunne banke Ester. Ester var skolegårdens herskerinde, og da jeg sagde, at det kunne jeg godt, så var der ingen vej udenom. Efter skoletid gik vi over på en byggeplads, der lå lige overfor skolen og der stod vi to tøser så og tævede løs på hinanden. Jeg husker ikke hvem der vandt, men jeg husker tydeligt, hvor bange jeg var, da jeg næste dag skulle i skole. På vejen til skole kom jeg til at gå bagefter et par elever og hørte den ene sige, at Ester var blevet bange for mig, så jeg gik rask forbi dem og sagde: "Hun kan også bare lige komme an". Den dristighed gjorde, at jeg nu kunne være i fred for Ester og hendes "hof".

Endnu engang måtte jeg dog op at slås. Det var fordi man havde spurgt mig om jeg kunne banke Tage og da jeg svarede, at det kunne jeg godt, så måtte vi igen over på byggepladsen efter skoletid. Med mange af skolens elever omkring os, stod vi så overfor hinanden. Jeg var meget bange og husker ikke, hvor længe vi sloges. En lærerinde fra skolen kom. Hun afbrød kampen. Jeg husker ikke hendes navn eller hvad hun sagde til mig, men jeg husker min taknemlighed over at være blevet reddet.

Medens jeg gik i Stormgades Skole, fik jeg lus. Da det blev opdaget, måtte vi barn gennemgå en lusekur. Først blev vi kæmmet med en tættekam og fik håret gennemblødt med Seppedille-eddike. En væske, der sved i øjnene og havde en lugt, det var svært at komme af med. Til sidst fik vi noget om hovedet, så lusene ikke kunne slippe ud. Næste dag blev vi igen

kæmmet og derefter fik vi håret vasket. Denne kur måtte vi gennemgå flere gange og det var en grim oplevelse.

Stormgades Skole, Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv

En gang om ugen kom vi i brusebad, der foregik på den måde, at vi blev klædt af og stillet i en række. En efter en blev vi så sæbet ind, kom under bruseren, blev tørret, fik håret redt og til sidst rent tøj på.

På optagelseshjemmet oplevede jeg også, at der var en der døde. Det var den ene af de to forstanderinder, der bestyrede hjemmet i min tidlige barndom. Alt, hvad jeg husker om dette dødsfald er, at nogle af os barn skulle med ud i kapellet, at vi blev stillet i en række på højre side af den åbne kiste og at jeg ville op foran, så jeg kunne se, hvordan hun så ud.

Der kom en ny forstanderinde. Det må være sket, da jeg var omkring 10 år gammel og gik i Vestre Skole, for flere af de tildragelser, jeg har skrevet om, fandt først sted efter hendes ankomst. Hun hed Ellen Thomasen og de år hun var på hjemmet, ændrede hun vores tilværelse. Det var som om døre og vinduer blev lukket op. Blandt andet kan jeg huske, at vi større piger fik syet sommerkjoler. Vi fik også lov til at gå til gymnastik efter skoletid og komme ud på en skøjtebane om vinteren. Det gjorde, at vores dagligdag blev mere lig den dagligdag barn fra private hjem havde. Som en naturlig del af dagen blev der sunget morgensang og bedt bordbøn. Bordbønnen husker jeg ikke, men jeg kan huske, at vi blandt andet sang B. S. Ingemanns salme: "Lysets engel går med glans gennem himmelporte".

Ellen Thomasen kaldte vi Store Todde. En af hendes medarbejdere, der hed Anna Sørensen blev kaldt Moster og en anden, der hed Anna Petersen, blev kaldt Petter.

Optagelseshjemmet havde en stor væg-telefon. På højre side havde den en opkalds-arm og på venstre side et telefonrør, der hang i en "gaffel". Desuden havde den en skråtstillet klap og under denne var der et rum. En dag - jeg må have været omkring 12 år gammel - hørte jeg

telefonen ringe. Store Todde tog den og da samtalen var forbi, kom hun hen til mig og sagde, at jeg skulle hjem til min mor. Hvordan jeg reagerede, husker jeg ikke og jeg kan heller ikke huske, om nogen på forhånd havde talt med mig om, at det kunne ske.

Jeg kendte godt min mor. Hun kom hver Søndag på optagelseshjemmets ugentlige besøgsdag, altid sammen med en af sine søstre, mest den ældste, der hed Kirstine og blev kaldt Moster Stinne. Når de kom fik jeg en pose med slik og på fødselsdage og til Jul fik jeg gaver.

Samme dag jeg havde fået at vide, at jeg skulle hjem, hentede min mor mig og fortalte, at vi skulle om til min moster Helga. Her fik jeg at vide, at jeg skulle blive der om natten. Den nat græd jeg og faldt først til ro, da min moster lovede mig, at jeg næste dag måtte få lov til at gå om på optagelseshjemmet. Da jeg næste dag kom der, begyndte jeg igen at græde og sagde til Store Todde, at jeg godt ville skrælle kartofler – det arbejde jeg hadede – hver eneste dag, bare jeg måtte få lov til at komme tilbage. Store Todde sagde til mig, at hun ikke kunne love mig noget, men hun ville gøre hvad hun kunne og så gik jeg hen til min moster igen. Samme dags eftermiddag skulle jeg hjem til min mor, der boede i Islandsgade nr. 38. Her boede også min ældre bror Bent og min moster Elly og hendes datter Kirsten. Da jeg kom ind i spisestuen, hvor min mor var - hun stod på den anden side af spisebordet med ryggen mod vinduet - sagde hun til mig, at forstanderinden (Store Todde) havde været hos hende og at jeg havde fået lov til at komme tilbage. Jeg sprang højt af glæde, mens tårerne løb ned ad min mors kinder. Det syn har jeg aldrig kunnet glemme.

Den sidste sommer Store Todde var forstanderinde, oplevede jeg, at nogle af os kom på sommerferie. Det lod sig gøre fordi hendes far var forstander på Christian den Niendes Børnehjem i Aarhus. Børnene herfra tilbragte deres ferier på Mols og det var her vi fik lov til at komme. Hvor længe vi var der, husker jeg ikke, men jeg husker, at det var en glad oplevelse.

Inden den næste sommer var Store Todde rejst til Ørnehøj forlovet sig med Karl Wiesner. Hendes far, forstander Niels Købmand Thomasen, havde i 1933 købt Ørnehøj og indrettet det til et hjem for evnesvage børn og indsatte Store Todde (Ellen) og Karl Weisner som forstandere, og i 1937 overdrog han Ørnehøj til dem.

Så kom der igen en ny forstanderinde. Jeg var da omkring 13 år gammel og den ældste af pigerne. Jeg kan ikke huske, hvad hun hed, men jeg kan huske, at hun gerne ville, at vi skulle kalde hende mor. Det ville jeg ikke, for inden hun kom, havde vi spurgt Store Todde, om vi ikke godt måtte sige mor til hende og hun havde sagt, at vi jo havde en mor. Jeg kan tydeligt huske, at jeg sagde til de andre børn, at hun aldeles ikke var vores mor og jeg kan huske, at ligegyldigt, hvad hun gjorde, så ville jeg ikke kunne lide hende.

Den første sommer hun var på optagelseshjemmet, fyldte jeg 14 år og den sommer fik Hansa og jeg lov til at tilbringe skoleferien på Ørnehøj hos Store Todde. Ørnehøjs nærmeste naboer var Poul Larsen og hans mor. De havde en landejendom med heste, køer, grise og fjerkræ og det tog kun 5-10 minutter at gå derhen.

Det gav os mange nye oplevelser at komme på gården for bortset fra høns, som vi jo havde på optagelseshjemmet, kendte vi kun dyrene fra de billeder, vi havde set. Vi fik lov til at tage del i det daglige arbejde og jeg kan huske, at jeg skulle prøve, om jeg kunne lære at malke, men det kunne jeg ikke.

På Ørnehøj fik vi også nye oplevelser. Sammen med de andre børn, var vi daglig nede på stranden og badede i Storstrømmen. I vandet var der flere steder tangplanter, hvor rejerne holdt til. Rejerne fik man fat på, ved med en ketsjer at stryge nede fra og op efter i planterne. Det prøvede vi også.

Inden ferien var forbi husker jeg, at jeg spurgte Store Todde, om jeg måtte komme og være på Ørnehøj, når jeg kom ud af skolen, men jeg kan ikke huske, hvad hun svarede.

I skolen begyndte Hansa og jeg at få konfirmand-undervisning og den 29. september 1935 konfirmerede pastor Christensen os i Zions Kirken.

Jeg husker ikke meget fra min konfirmationsdag, men jeg kan huske, at optagelseshjemmet fejrede dagen med et kaffebord og at præsten deltog. I konfirmationsgave fik jeg et armbåndsur - og af to af min mors kusiner fik jeg en sølvske.

Hansa og jeg blev inviteret til konfirmationsfest hos min moster Helga. Hendes datter Bille var også blevet konfirmeret. Fra denne fest husker jeg kun, at vi sad ved et langt bord.

Få dage efter konfirmationen kom jeg ud af skolen. Det skete den 1. oktober, da jeg, midt i skoleåret, fik lov til at afslutte min skolegang. Jeg skulle ud at tjene, fik lov til at komme til Ørnehøj, som jeg havde ønsket - og dermed var min barndom forbi.

1935 – 1943, Ørnehøj

De fleste af mine baggrundsoplysninger om Ørnehøj har jeg fra Carsten Koch og han har velvilligt stillet sit private arkiv og billeder til rådighed for dette kapitel. En mere detaljeret tidslinie findes i Tillæg 5.

Ørnehøj er opført i engelsk stil i 1916 af arkitekt Christensen. Ørnehøj var en hvid bygning med et rødt teglstenstag og en vinterhave med vindruer. Der var også et svømmebassin, men det var blevet tørlagt, før jeg kom.

*Ørnehøj, hovedbygningen, Store Todde og hendes søster ordner blomster.
Carsten Koch's private arkiv.*

Jeg kan ikke huske alt om husets indretning, men jeg husker følgende:

- At der i kælderen var et rum, hvor blandt andet frugten blev opbevaret, og at Karl Wiesner havde et værksted.
- At der ud for stueetagens dobbeltdøre var en spisestue og til højre var der en sovesal til nogle af børnene.
- Til venstre var der et køkken, et spisekammer og et værelse, hvor Anna Petter boede. Hende kendte jeg fra Optagelseshjemmet i Esbjerg, hvor vi kaldte hende Petter.

- At der på 1.sal til venstre var et badeværelse med et badekar. Jeg kan også huske, at der på 1. sal var en altan, og ud for denne havde Store Todde og Karl Wiesner 2 stuer.
- At der på 2.sal i midten var en stue, hvor Store Todde og Karl Wiesner havde deres soveværelse. Til højre var der en sovesal til 5 drenge, og til venstre var der et rum med toilet og håndvask og et værelse, hvor jeg boede.

Om Ørnehøjs 4 tønder land kan jeg huske, at der mod nord, foran indgangen, var en stor gårdsplads og en lav bygning. Til venstre for hovedindgangen var der en bagindgang og foran denne en lille gårdsplads med et udhus, hvor der blev opbevaret brænde.

Mod syd var der et langt bredt stykke med grus og til venstre for dette stykke, havde børnene deres legeplads.

Ørnehøj engang efter 1935, Carsten Koch's private arkiv.

Ved skellet til venstre var der på det øverste stykke nogle buske med hasselnødder og på det nederste stykke buske, hvor der var brombær. Ved skellet til højre var der en høj gran hæk, der gik langs hele skellet. Desuden var der mellem træerne i begge sider en sti.

Lidt nede ad stien i venstre side var der til højre et fladt stykke med et langt bord og to bænke af træ. De to stier gik ned til en tværgående havegang der, hvor græsplænen endte. Herfra gik der så en bred havegang næsten helt ned til stranden.

Der hvor havegangen hørte op var der træer. Træerne stod fra venstre side af skellet og til højre side af skellet. Lidt til venstre for havegangen var der en åbning mellem to træer, og gennem denne åbning gik der en smal stejl sti ned til stranden.

Ved havegangens begyndelse var der til begge sider en gran hæk. Desuden var der til venstre en lille hønsegård med dværghøns, og til venstre for hønsegården var der et værksted.

Til venstre for den lange havegang var der forskellige træer med frugt. Der var også frugtbuske og på det nederste stykke var der kartofler. Til højre for havegangen var der grønsager og blomster.

Ørnehøjs jord grænsede mod vest og nord ud til en mark. Mod øst ud til Kastaniegaarden - Københavns Kommunes hjem for svage børn- mod syd ud til Storstrømmen -farvandet mellem Sjælland og Lolland Falster.

I det forrige kapitel har jeg skrevet om mit ferieophold på Ørnehøj og de oplevelser jeg fik der hos Poul Larsen og hans mor. Da jeg kom tilbage, var Poul Larsens mor død og han havde giftet sig med en, der hed Karen.

Om mine pligter kan jeg huske, at jeg om morgenen skulle sørge for at de fem drenge kom op, blev vasket og fik tøj på. Efter morgenmaden skulle jeg gøre rent. Blandt andet på drengenes sovesal, mit værelse, badeværelset og på trappen. Ørnehøj havde en sort kat, der holdt til i badeværelset. Engang den havde en killing oplevede jeg, at den kom med en mus. Katten tog killingen og gennede den hen mod musen, og da killingen ikke reagerede, fik den et slag på begge sider af hovedet og blev sendt af sted igen. Denne menneskelige opførsel gjorde så stærkt indtryk på mig, at jeg stadig kan huske det.

Når jeg var færdig med rengøringen, skulle jeg sige det til Store Todde og en dag spurgte hun mig, om jeg nu havde gjort ordentlig rent og ryddet op efter mig. Da jeg bedyrede, at det havde jeg, tog hun mig med og viste mig, at hverken rengøring eller oprydning var i orden. Den oplevelse lærte mig at være omhyggelig med mit arbejde.

Den første tid jeg var på Ørnehøj, fik jeg løn på den måde, at jeg fik lommepenge til småfornødenheder. Alt andet jeg havde brug for, betalte Store Todde og Karl Wiesner. Senere fik jeg månedsløn og købte så selv, det jeg havde brug for. Hvor stor lønnen var husker jeg ikke.

Når jeg var færdig med mit arbejde i huset, hjalp jeg Karl Wiesner i haven. I haven, var min påklædning skjorte, overall og træsko, og på meget varme dage havde jeg kun badedragt på under min overall.

I haven hjalp jeg med alt, hvad der skulle gøres også noget, der ikke var almindeligt havearbejde.

På Ørnehøjs grund var der mange sten, der skulle fjernes og en dag da en meget stor sten skulle graves op, var jeg sikker på, at det kunne vi ikke klare, men så viste Karl Wiesner mig hvor let, det kunne gøres. Først gravede han jorden foran stenen væk, så der blev et skråt stykke ned til stenen og så kunne han ved hjælp af en lang jernstang, sten og træstykker let trille den op til overfladen.

Da Karl Wiesner omkring 1938 byggede et havehus på grunden til højre for den lange havegang, hjalp jeg ham også. De træstammer, der blev brugt til huset, fik med et afbarkersjernet bark og knaster. I begyndelsen var det meget anstrengende men jeg var ikke ked af arbejdet og det gav mig gode kræfter.

Bjælkehuset på Ørnehøj. Carsten Koch's private arkiv.

Når jeg i dag -86 år gammel- ser billeder af dette hus, er det med glæde, jeg tænker på, at jeg –ca. 17 år gammel- var med til at bygge det.

Karl Wiesner var en dygtig træskærer og jeg kan huske at han lavede en stor sparebøsse. Den var aflang og bunden var lidt større end selve sparebøssen og kunne skrues af. Ovenpå var der en kat med krum ryg og halen lige i vejret. Sparebøssen stod altid på spisebordet, og den der spildte på dugen når vi spiste måtte betale 2 øre.

Når sparebøssen var fuld blev bunden skruet af, og de indsamlede penge var med til at give os gode oplevelser. Jeg kan huske at vi både var i ”Det Kgl. Teater” og en tur til ”Møns Klint”, og at disse ture foregik i bil.

En dag jeg gik ned i kælderen, så jeg Karl Wiesner i færd med at lave et par ski. Det var sidst på året, og jeg har nok gået med en hemmelig drøm om at de kunne være til mig, for jeg kan huske at jeg den jul fik et par vanter og havde svært ved at skjule min skuffelse. Da alle gaverne var delt ud, var der en ekstra gave til mig; skiene.

Hvordan jeg reagerede, kan jeg ikke huske men de ski blev de følgende år til megen glæde for mig. Jeg kan huske, at Karl Wiesner tog mig med på ture i omegnen, når der var måneskin. På den måde lærte han mig at holde balancen, færdes på bakket terræn og løbe slalom. Det var dejlige ture. Jeg kan også huske den dag, jeg uden at falde kunne starte helt oppe ved huset og suse ned ad den stejle sneklædte græsplæne, ramme den lange havegang mellem de to hække og fortsætte helt ned til de træer, der stod for enden af Ørnehøjs grund.

Mens jeg var på Ørnehøj, sendte min mor et box-kamera til mig. Over søgeren var der et buet glas, så man bedre kunne se det, man ville fotografere. Det kamera fik jeg megen glæde af, og jeg har en erindring om, at det kostede 25 kr.

Af alle de billeder, jeg tog er der især et, jeg husker. Jeg ville tage et billede af spisebordet med sparebøssen og med haven i baggrunden.

Jeg lukkede havedørene op, satte kameraet på et fast underlag og holdt udløseren nede så længe, at jeg var sikker på at man nu kunne se det hele. Resultatet blev ikke som jeg havde forventet, men fotohandleren syntes, at det modlys-billede, jeg havde taget var så godt, at han præsenterede det med en gratis forstørrelse.

Jeg tror, jeg havde box-kameraet i en halv snes år, før jeg købte et nyt.

Fra 1955 og til omkring 1977 har jeg haft skiftende kamera typer og filmtyper, så jeg både kunne tage sort-hvide billeder, farvebilleder og lysbilleder, og i nogle år havde jeg også et film-kamera. Jeg anskaffede også et udstyr, så jeg selv kunne fremkalde forstørre og farvelægge mine billeder.

Da jeg ikke længere selv kunne bruge udstyret overlod jeg det til en af mine venner.

Da min mor købte box-kameraet til mig, var 25 kr. mange penge og jeg ville ønske, at jeg kunne skrive, at jeg fik sagt hende tak og fortalt hende, hvad det kamera kom til at betyde for mig, men jeg har ingen erindring om, at jeg fik det gjort.

Lokalhistorisk arkiv i Vordingborg har sendt mig en kopi af en skrivelse om K.F.U.K. spejderne i byen. I skrivelsen kan der blandt andet læses:

1939, den 5. september startede K. F. U. K. i Vordingborg de grønne pigespejdere. I spidsen stod Edith Larsen og Vibeke Nielsen, der havde gennemgået en føreruddannelse. Troppen gav de navnet Orthunga - Vordingborgs navn fra Valdemarernes tid - og til motto valgte de "Gud kan". Det gjorde de blandt andet i håbet om, at de to ord måtte blive en realitet for de spejdere, de i fremtiden kom i forbindelse med.

Jeg kom med i troppen gennem én, der var ansat på Ørnehøjs kontor. Hun var selv spejder, og jeg ville ønske, at jeg kunne huske, hvad hun hed, for hun blev årsag til, at en helt ny verden åbnede sig for mig.

I troppen var der 20 piger fordelt i patruljer. Om patruljerne havde særlige navne husker jeg ikke, jeg husker kun 3 af dem, jeg var i patrulje med. De hed: Inge Fabricius, Martha Ravn og Stine, hvis efternavn jeg ikke kan huske. De arbejdede på et rekreativshjem i Vordingborg, og her havde personalet det så godt, at den der rejste selv skaffede en afløser.

Noget af det første der skete i patruljen var, at vi fik spejdernavne. Edith Larsens mor, der var gift med en snedkermester blev kaldt Spejdermor. Selv blev hun kaldt Didder. Vibeke Nielsen: Vibs. Om Stine havde et særligt navn, husker jeg ikke, men Inge Fabricius blev kaldt Lange. Martha Ravn: Mads - og jeg blev kaldt Sus.

Patruljen havde en ugentlig mødeaften med sang og undervisning. Jeg kan huske, at vi lærte om Dannebrog - blandt andet de rigtige mål. og den korrekte måde, når flaget skulle hejses og

foldes sammen. I dag kan jeg sige, at spejdertiden lærte mig kærlighed til vort land og respekt for vort flag.

Vi kunne også erhverve duelighedstegn - små runde stofmærker, der blev syet på spejderdragtens højre ærme. Jeg har en erindring om, at jeg opnåede 9 mærker, men jeg kan kun huske følgende: Botanik-mærket, Nødhjælps-mærket, Stifinder-mærket og svampemærket. Desuden kunne vi få et 40 km-mærke, men det var en metalplade, der blev anbragt på spejderbæltet. For at få mærket skulle man, efter forudgående træning, gå 40 km uden hvil.

Den dag, jeg følte mig klar, cyklede jeg de 10 km fra Ørnebjerg til Vordingborg, satte cyklen hos Spejdermor og begyndte min vandring 20 km ud ad vejen til Næstved og så tilbage igen. Jeg var meget træt, men hos Spejdermor fik jeg både hvilet mig og et lindrende fodbad, inden jeg cyklede hjem til Ørnebjerg.

*Licie Bjerregaard-Rune ca. 1938.
Bemærk spejdermærket i reversen.*

Hvor meget vi skulle kunne, inden vi aflagde spejderløfter, husker jeg ikke, men jeg husker den dag, det skete. Divisionschefen Kirsten Hartvig Olsen fra Haslev kom og med hånden løftet til spejderhilsen aflagde jeg dette løfte:

***Jeg lover på min ære, efter bedste evne, at være tro mod
Gud og mit fædreland, at være hjælpsom mod alle
mennesker og at holde spejderloven.***

Orthunga Trop havde en fane, og jeg blev meget glad, da jeg blev udtaget til fanebærer. Fanen brugte vi når vi, sammen med F.D.F. gik gennem byen til den årlige mønstring på Kristi Himmelfarts Dag. Desuden når vi stod fanevagt ved de forskellige højtider.

Som spejder oplevede jeg mange glade timer, når vi tog ud, satte os omkring et bål, bagte snobrød og sang flerstemmig fra spejdernes grønne sangbog. En af disse oplevelser sluttede med sangen: Natten er så stille. Første vers husker jeg:

*Natten er så stille
Luften er så klar
Duggens perler trille
Månens stråler spille
Henad søens glar*

Det var en oplevelse så smuk og fredfyldt, at jeg stadig kan huske den.

Foruden Orthunga Trop var der i Vordingborg også F.D.F. (Frivilligt Drenge Forbund). Deres senior-væbnere havde vi et nært samarbejde med, og en af de drenge blev jeg megen tak skyldig. Han hed Valdemar, og når vi havde møde samme aften, kunne vi følges ad vejen hjem. Når vi var kommet gennem Nyråd og Bakkebølle, skulle jeg dreje til hejre og han fortsætte mod Stensved, hvor hans forældre havde en gård.

En sommeraften jeg drejede nedad vejen til Ørnehej, kom der pludselig en op af grøften. Jeg husker ikke om jeg råbte, men jeg husker, at Valdemar kom tilbage og fulgte mig hjem. Efter den oplevelse var jeg meget bange når jeg skulle køre frem og tilbage til spejdermøde om aftenen.

Tyskernes besættelse af Danmark oplevede jeg på følgende måde:

Foran Ørnehøjs hovedindgang var der en stor gårdsplads, og i forlængelse af denne var der en lav bygning. Foran køkkenindgangen var der en lille gård med et skur, hvor der blev opbevaret brænde.

På denne gårdsplads stod jeg den 9. April og kløvede brænde tidligt om morgenen. Jeg ville gerne tjene lidt ekstra, og det skete på den måde, at jeg stod op kl. 4 og kløvede brænde, til jeg kl. 7 skulle begynde mit daglige arbejde. Pludselig hørte jeg en lyd fra flyvemaskiner, og da jeg gik om foran huset, så jeg flere maskiner, der i lav højde kom fra Vordingborg-siden og fløj langs Storstrømmen. Senere på dagen kom husets læge Astrid Lundstein, og hun fortalte, at tyskerne var kommet til byen via Storstrømsbroen.

Vi spejdere fik besked om, at vi ikke længere måtte gå med spejderdolken, og jeg kan huske, at jeg tænkte, at det skulle jeg nok selv bestemme.

En dag var vi nogle spejdere, der skulle på en cykeltur. Vi var ikke kommet langt fra Vordingborg, før der kom nogle soldater op af grøften og standsede os. Vi blev stillet op i en række, og en af soldaterne gik så langs rækken og så os ind i øjnene, men han undersøgte os ikke, og da vi fik lov til at køre og var kommet et stykke væk, tog jeg min dolk og kastede den langt ud på marken.

Sommeren 1938 eller 39 havde Store Todde sørget for, at jeg kom på et husflids-kursus, så jeg kunne hjælpe til i arbejdet blandt børnene på Ørnehøj, men jeg har ingen erindring om at jeg var til nogen hjælp.

I 1941 blev ønsket om at forlade Ørnehøj og flytte til Vordingborg stærkere og stærkere, mest fordi jeg var blevet endnu mere bange for at køre til spejdermøde når det var mørkt. Jeg vidste ikke, hvordan jeg skulle få det sagt og blev mere og mere indesluttet. En dag kom Store Todde og spurgte, hvad der var i vejen, og da jeg fortalte om mit ønske udbød hun: "Er det ikke andet". Hun var synlig lettet, og jeg tror, hun havde været bange for at jeg var kommet i vanskeligheder.

Jeg husker ikke noget om min afsked med Ørnehøj, men jeg husker, hvordan det var at være husassistent, men inden jeg begynder det afsnit, vil jeg gerne fortælle om Store Todde og Karl Wiesners arbejde.

De børn, der voksede op på Ørnehøj, havde en god og tryk tilværelse, der bestod af både leg og undervisning. De der ikke selv kunne klare det, lærte at klæde sig på og binde deres snørebånd. Nogle af børnene lærte også at sy og strikke, og jeg kan huske, at en af pigerne blev meget dygtig til at brodere. Alle lærte at være høflige og sidde pænt, når de skulle spise, og de store børn lærte at spise med kniv og gaffel. Om sommeren havde de mindste børn badedragt på, hvis vejret tillod det, og om vinteren havde alle børn blandt andet hjemmestrikkede bluser på, og dem havde både piger og drenge været med til at strikke. Jeg skulle også deltage, og da jeg prøvede at slippe sagde Store Todde, at jeg skulle gennemføre at strikke en bluse der kunne passe et af de mindste børn.

Den bluse husker jeg fordi, det var meget svært for mig at gennemføre det. Den var af mørkebrunt garn, og da det lykkedes mig at få den færdig, var jeg meget glad. Jeg prøvede aldrig mere at strikke, men blev senere glad for at sy, og engang forærede jeg Store Todde og Karl Wiesner en dug med Hardanger-syning. Denne dug fik jeg tilbage engang i 1970'erne sammen med nogle andre ting.

Kommoden i Wiesner's entre var lavet af Karl Wiesner selv i kirsebærtræ. Efter Wiesner's død i 1996 arvede Carsten Koch kommoden. (Foto: Carsten Koch)

Når børnene nåede en bestemt alder, kunne de ikke blive på Ørnehøj, og jeg kan huske, at jeg har hørt, at man de steder, de kom til sagde, at man altid kunne kende børnene fra Ørnehøj, for de spiste med kniv og gaffel.

Børnene på Ørnehøj spiser. Billedet kan være taget i 1935 eller 1936 og det er muligvis Licie Bjerregaard-Rune i forklædet med ryggen til. Carsten Koch's private arkiv.

Nogle af børnene kom senere til at bo i egen lejlighed eller i bofællesskab. De fik også arbejde, men de blev ved med at føle sig knyttet til Store Todde og Karl Wiesner.

Da Ørnehøj 1967 blev solgt - 34 år efter at Store Toddes far havde ansat dem som forstandere og 30 år efter at han overdrog hjemmet til dem - købte Ellen og Karl Wiesner et nærliggende hus af Otto Nielsen og hans kone Anna Petter. Til dette hus opførte de en tilbygning, der blev indrettet til en selvstændig bolig til de børn, der havde tilbragt en del af deres barndom på Ørnehøj, og her kunne de komme på deres fridage og ligeledes bo i deres sommer- og juleferier.

Engang jeg besøgte Store Todde og Karl Wiesner, var nogle af "deres" børn på ferie hos dem, og jeg kan huske deres glæde over boligen, og hvor glade de var for at være sammen.

At Store Todde og Karl Wiesner lod tilbygningen opføre, er for mig det smukkeste bevis på den omsorg de havde, for de børn de havde ansvar for. En omsorg også jeg - sammen med de andre børn på Optagelseshjemmet i Esbjerg – oplevede, da Store Todde var forstanderinde der.

Om Ellen(Store Todde) og Karl Wiesner har Carsten Koch fortalt mig følgende:

I 1978 talte han i løbet af få dage med Ellen Wiesner i telefonen, men han mødte hende aldrig. Omkring Nytåret 1978-79 ramtes Bakkebølle-området af en voldsom storm, og en dag, han var ude i haven, kom der en skiløber. Det var Karl Wiesner, der var på vej hjem fra købmanden. De talte sammen og i de følgende 2 år blev det til flere samtaler, men det var først efter Ellen Wiesners død i 1981, at han blev inviteret indenfor i hjemmet. Her fortalte han om sig selv, om Ellen, om Ørnebjerg og om deres arbejde der. Gennem deres samtaler opstod der et venskab, der varede til Karl Wiesners død i 1996.

Karl Wiesner mødte Ellen på drengeshjettet Albisbrunn ved Hausen i Schweiz, hvor han arbejdede, da hun og hendes far Niels Købmand Thomasen besøgte hjemmet. Karl Wiesner var meget populær fordi han blandt andet underviste drengene i træsløjd, så de i stedet for at være passive blev aktive mennesker.

Karl Wiesner og Ellen Thomasen aftalte, at han skulle komme til Danmark, så de kunne mødes igen, men før det kunne lade sig gøre, havde han en aftale om at arbejde på Island, i Norge og i Holsteinsminde på Sjælland.

Da Karl Wiesner rejste fra Albisbrunn, tog han dog først på en vandretur til Frankrig og Spanien.

Som jeg har skrevet, husker jeg ikke noget om afskeden med Ørnebjerg, men jeg husker hvordan det var at være husassistent.

Jeg havde fået ansættelse i Vordingborg hos et ægtepar med en søn, der var 9-10 år gammel. Da jeg aldrig havde lært noget om husholdning, blev det aftalt, at jeg skulle lære at lave mad, men de havde ikke sagt, at fruene ikke var hjemmegående, så den måde jeg skulle lære at lave mad bestod i, at fruene den første morgen kom med en kokebog og fortalte, hvad jeg skulle lave. Den ene ret husker jeg. Det var Kærnemælkssuppe, der måtte laves om, fordi den var så svedet, at den var uspiselig. Hvordan jeg ellers klarede madlavningen husker jeg ikke.

Da jeg dagen efter min første fridag, kom ud i køkkenet, oplevede jeg, at jeg skulle vaske alt det op, der var brugt på min fridag, og sådan var det hver gang, jeg havde haft fri.

Jeg havde et dejligt værelse og ville gerne være der om aftenen, men så blev jeg bedt om at komme ind i dagligstuen, hvor jeg skulle beskæftige sønnen eller stoppe strømper, og de fortalte mig, at sådan havde hende jeg afløste gjort. Hun havde været hos dem i mange år, og rejste kun fordi hun skulle giftes.

Jeg kunne slet ikke leve op til familiens forventninger, så jeg bad mine spejderkammerater på rekreationshjettet Brinken hjælpe mig med at få et arbejde der.

I spejderpatruljen fortsatte det gode spejderliv, og sammen med senior-væbnerne fra F.D.F. kørte vi ofte ud til deres hytte ved Vintersbølle Skov. Den var sparsomt indrettet, og når vi opholdt os der om natten, måtte vi sove på gulvet. Det meste af natten sang og spillede vi, og da flere af os skulle på arbejde kl. 7 måtte vi tidligt af sted. Jeg tænker med glæde på de timer vi tilbragte sammen, men jeg tror ikke vore arbejdsgivere troede på, at vi bare hyggede os.

En af de første måneder i 1942 fik jeg at vide, at jeg kunne få en stilling som stuepige på Brinken, og jeg var glad for, at jeg kunne sige min stilling op. Nogle dage senere måtte jeg til min læge Astrid Lundstein, der sagde til mig, at jeg havde Blindtarmsbetændelse og skulle

opereres - Da jeg gav min frue den besked, ringede hun til lægen og spurgte, om det ikke kunne vente, til jeg var rejst - og jeg har fået at vide, at lægen havde svaret, at det kunne det godt, hvis hun ville tage ansvaret.

Jeg blev indlagt på Vordingborg sygehus, hvor Astrid Lundsteins mand Ludvig Boye Lundstein var overlæge. Jeg lå alene på en stue på 1. sal, og jeg kan huske, at efter operationen måtte jeg kun få en lille smule vand af og til, og da jeg om natten blev ved med at ringe skældte nattevagten mig ud. Jeg husker ikke hendes navn, men det var hende, der blev årsag til, at jeg ville prøve på at blive sygeplejerske. Opholdet på hospitalet varede flere uger, og det gjorde, at jeg kunne komme direkte til Brinken.

Brinken var et godt sted at være både for beboere og personale. Beboerne havde enestuer og fik deres mad bragt ind på bakker, og mit arbejde var, at jeg skulle gøre rent på de stuer, jeg havde fået tildelt og sørge for, at maden blev bragt ind i rette tid.

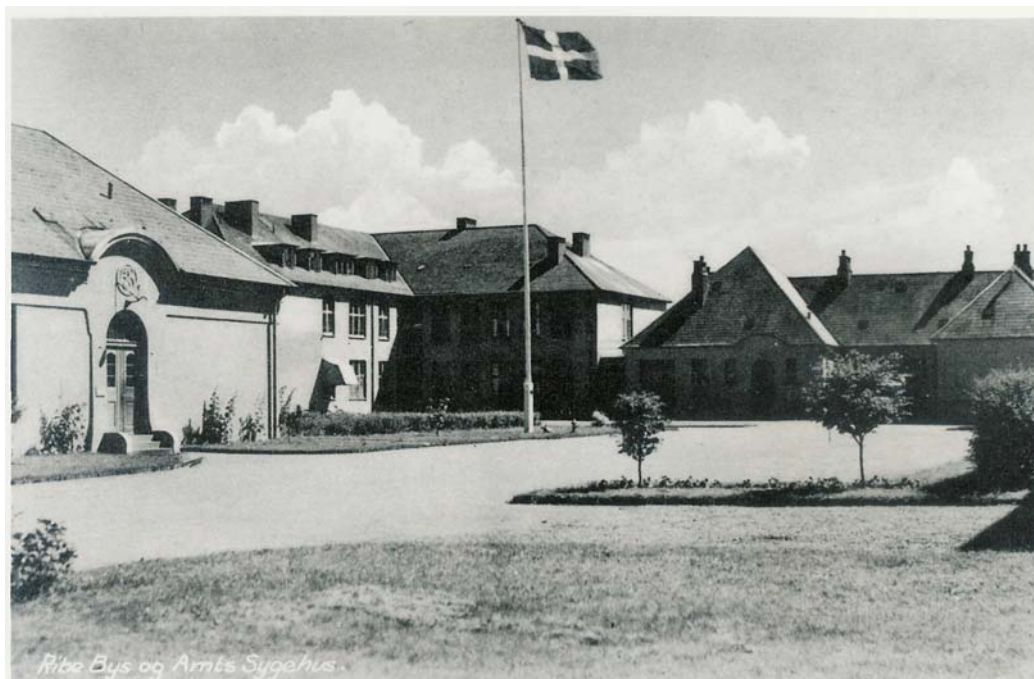
Forstanderparret var meget venlige og inviterede ofte os piger på besøg i deres hjem eller på cykelture. Det gjorde, at vi både på arbejdet og privat havde det godt sammen. Jeg var meget glad for at være på Brinken, men mit mål var at blive sygeplejerske.

Efter 10 måneder skrev jeg til min moster Helga og bad hende hjælpe mig med en elevplads på Ribe sygehus, blandt andet fordi min mor, min bror, min moster Elly og hendes datter var flyttet til Ribe, hvor de havde et renseri. Det lykkedes min moster at skaffe mig en elevplads, og jeg har en erindring om, at jeg var på det sidste hold, der blev optaget uden først at have været på sygepleje-højskole, og at jeg var på det første hold, der fik lån i elevtiden.

Efter at have sagt farvel til alle på Brinken og kammeraterne i Orthunga Trop og F.D.F. rejste jeg til Ribe, og et nyt afsnit af mit liv begyndte.

1943 – 1953, fra Sygeplejerske til Realeksamen

Ribe Sygehus, der også var Amtssygehus, lå på Tangevej på den anden side af jernbanen, og ved siden af sygehuset lå Ribe Åndssvageanstalt. Omkring en stor plads med en flagstang i midten var der nogle bygninger, blandt dem en hovedbygning, en bygning til epidemiske sygdomme og en bygning, hvor der blandt andet var værelser til eleverne.

Ribe by's og Amt's Sygehus. Foto: Ribe Byhistoriske Arkiv

Sygeplejeuddannelsen, der bestod af teori og praktik, varede i tre år og afsluttedes med en eksamen. De første to år havde jeg meget besvær med teorien, men så tog husets fysioterapeut, Astrid Præstin, fat i mig. Hun boede sammen med sin søster i en villa i nærheden af Ribe, og hos dem fandt jeg et fristed. Hun tilbød at hjælpe mig, og det sidste år læste hun med mig, så jeg fik lært det, jeg skulle, til eksamen.

Om den praktiske uddannelse kan jeg huske, at også afdelingssygeplejersken deltog i undervisning i pleje af patienterne. Vi skulle vaske og rede sengene, når patienterne blev udskrevet, og det var os, der skulle gøre rent på stuerne. Undervisningen var meget grundig, og det, vi skulle lære, blev gang på gang gennemgået og kontrolleret.

Da vi lærte om medicingivning, fik vi at vide, at vi altid nøje skulle læse, hvad der stod på etiketten – både når vi tog medicinen frem, og inden vi satte den på plads. Vi lærte også at være omhyggelige med vores arbejde. En dag skulle jeg hos en patient rede hans seng, mens afdelingssygeplejersken overværede det. Da jeg var færdig, tog hun puden og sagde til mig: ”De kunne måske tænke Dem at lægge hovedet på den pude?” Så rystede hun puden, og da hun havde lagt den til rette, kunne jeg se på patienten, at nu lå han godt.

Patienten lå på en tosengs-stue sammen med en mand, der havde været indlagt i flere år. Han var ca. 50 år gammel og havde været slagter. På grund af sygdom havde han fået amputeret det meste af sine ben og mistede efterhånden også sine fingre. Desuden kunne han ikke lukke

sine øjne helt op. Han havde fået lov til at kunne blive på sygehuset resten af sit liv, og han tog ivrigt del i alt, hvad der skete på afdelingen.

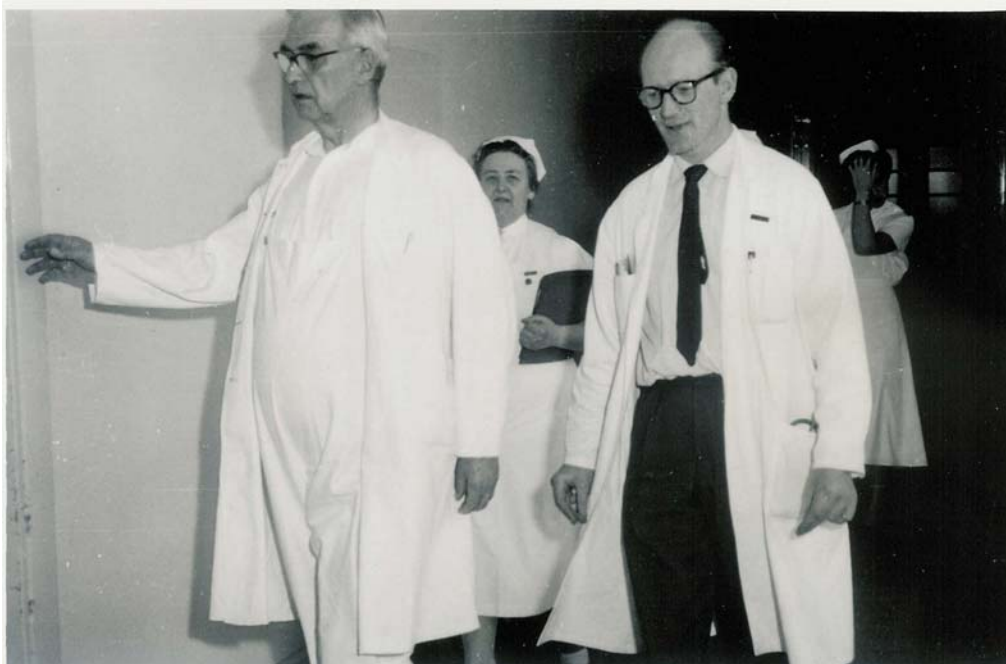
Kort tid efter at jeg var begyndt på min uddannelse, oplevede jeg, at en patient døde. Det var en ung mand fra byen, som havde blindtarmsbetændelse. Operationen var ukompliceret, men få dage efter blev han dårlig, og det blev mig, der skulle sidde vagt hos ham. I løbet af nogle dage døde to andre patienter under lignende omstændigheder, og en obduktion viste, at den catgut, der var brugt, var bristet, og en efterfølgende bughindebetændelse havde forårsaget patienternes død.

En dag blev to drenge på 12-13 år indlagt. Den ene, der blev båret ind på sygehuset af sin far, var allerede død. Den anden, der var hårdt såret, skulle jeg sidde vagt hos. Han fortalte mig, at de havde været ude i tyskernes minefelt for at ødelægge miner. Da de skulle hjem, løb hunden, de havde med sig, tilbage i minefeltet, og da de prøvede af få den ud, gik det galt. Drengen døde samme nat.

Efter en luftkamp over Ribe-området blev en hårdt såret, bevidstløs engelsk soldat indlagt. Tyskerne kom og holdt vagt hos ham. De prøvede ihærdigt at få ham til at tale, men det lykkedes ikke. Han kom ikke til bevidsthed og døde i løbet af natten.

På et andet tidspunkt blev en tysk officer indlagt med et skudsår i halsen. Han forlangte, at ingen måtte støtte ham, mens han gik ind på sygehuset – også han døde.

Mens jeg var elev på operationsstuen, blev der en aften indlagt en tysk soldat. Overlægen kom, og da han opdagede, at tyskeren havde fladlus, spurgte han den ledsagende tysker, om han kunne se, at de havde hagekors på ryggen. Tyskeren svarede ikke, men jeg kunne se, at han ikke syntes, det var morsomt.

Overlæge David Bøggild m.fl. på stuegang. Foto: Ribe Byhistoriske Arkiv

Sygehusets overlæge hed David Bøggild, og når vi fik at vide, hvornår stuegangen skulle begynde, måtte vi sørge for, at patienterne lå i deres senge, med begge arme oven på dynen,

og så skulle vi selv være parate til at stille os op bag de læger og sygeplejersker, der fulgte ham.

Overlægen var venlig, men kunne godt blive vred, og det fik konsekvenser for en ung læge. Den pågældende ville lave sjov med en aftenvagt. Han gik ned i kælderen og ind på en stue, hvor der lå en død patient, og her trak han i klokkesnoren, der altid blev lagt i den dødes hånd. Næste dag blev han bortvist!

I slutningen af krigen blev der indlagt en ung mand. Vi fik at vide, at han under sit arbejde på en gård var faldet så uheldigt, at en høtyv havde ramt ham i brystet. Han var den første patient, der blev behandlet med et nyt præparat som på en eller anden måde var skaffet fra Amerika. Det hed Stryptomycin, og han fik 5 ml i en sprøjte hver fjerde time. Jeg husker ikke, om han overlevede, men efter krigen kom det frem, at han havde været frihedskæmper og var blevet såret af et pistolskud – ikke en høtyv.

Dagen efter, at vi i radioen havde hørt om tyskernes kapitulation, viste det sig, at der på sygehuset var flere blandt personalet, der var frihedskæmpere. Det havde under krigen blandt andet haft betydning for en af lægerne. Han havde en jødisk baggrund og blev under jødeforfølgelsen hjulpet til Sverige.

Mens de fleste fejrede befrielsesdagen, blev en familie ramt af en tragedie. En ung mand var kommet hjem fra tysk fangenskab, og mens familien fejrede hans hjemkomst, druknede hans lille søn i et soppebassin i deres have.

Overlægen havde to sønner, der var frihedskæmpere. De var blevet taget af tyskerne og sendt til Frøslevlejren. Da de efter krigen kom hjem, tog han dem med over på sygehuset, og jeg kan stadig se for mig den glade og stolte far gå gennem afdelingerne med armene om sine sønners skuldre. Overlægen havde også en datter. Hun gik i samme skole som min kusine Kirsten, og de blev gode venner. Kirsten har fortalt mig, at de tre børns venner altid var velkomne i hjemmet, at overlægen kunne være meget morsom, og at han indimellem – sammen med sin frue – tog del i deres samvær.

Fra det sidste år af min elevtid husker jeg kun, at jeg var optaget af at læse det teoretiske stof.

I april måned 1946 var jeg til eksamen. Jeg kan ikke huske noget om den praktiske del, men den teoretiske eksamen varede en time. Spørgsmålene husker jeg ikke, men jeg opnåede at få ug-minus, og i maj måned modtog jeg fra Sundhedsstyrelsen min autorisation dateret 16.5.1946.

I mit arbejde som sygeplejerske har jeg altid været sikker på, at jeg ikke noget andet sted havde kunnet få en bedre praktisk uddannelse. Men den teoretiske uddannelse var mangelfuld og gav mig problemer, jeg gerne havde været foruden.

Mens jeg var elev, blev min moster Elly indlagt og fik konstateret kræft i livmoderen. Sygdommen var så fremskreden, at overlægen mente, hun højst kunne leve i tre måneder. Hun blev overflyttet til Odense Hospitals radiumafdeling. Her lå hun på en stor stue, og i den tid, hun var dér, oplevede hun, at flere af hendes medpatienter døde. Hun blev selv rask, men resten af sit liv var hun generet af, at hun indimellem pludselig ikke kunne åbne øjnene. Hun var fuld af optimisme og gå-på-mod, og hun var hele sit liv optaget af musik. I sine unge dage havde hun fået undervisning af en italiensk musiklærer. Hans undervisning resulterede i,

at hun blev en meget dygtig harmonikaspiller. Hendes barnebarn Hans Henrik har fortalt mig, at hun en dag klædte sig ud som mand og optrådte som gårdsanger.

*Moster Elly som gårdmusikant.
Foto: Hans Henrik Dajgaard Hansens album.*

Da grupperne Gasolin og Gnags begyndte at optræde, blev hun en ivrig tilhører, når de gæstede Esbjerg. Om Gnags har Hans Henrik fortalt, at de engang skulle spille i stadionhallen i Esbjerg, og da min moster på det tidspunkt var dårligt gående, fik hun lov til at komme ind før den offentlige optræden, så hun også oplevede at høre dem øve sig inden koncerten.

På aftenskolen lærte hun porcelænsmaling, og da hun havde 25-års-jubilæum som elev, skrev Vestkysten en artikel om hende. Flere af hendes nærmeste familie kan den dag i dag glæde sig over de komplette spise- og kaffestel, hun malede.

Sammen med andre ældre gjorde min moster gymnastik, og hun passede også selv sit hjem, indtil hun fik problemer med hjertet og måtte have hjemmehjælp. Elly var meget knyttet til sin datter Kirsten og havde et usædvanligt godt forhold til svigersønnen, Carl Marius Dalgaard Hansen.

Deres to sønner, Carsten Michael og Hans Henrik, blev midtpunktet i hendes liv, og de elskede hende. Hun var i daglig kontakt med sin datter og svigersøn, og da de en dag ringede til hende og ingen svarede, tog Karl ud til hende og fandt hende død. Det skete i 1989, da hun var 87 år og havde overlevet sin livstruende sygdom i ca. 45 år.

Bryllupsbillede af Kirsten og Carl Marious Dajgaard Hansen. Foto: Hans Henrik Dajgaard Hansens album

Carsten Michael. Foto: Hans Henrik Dajgaard Hansens album

Hans Henrik. Foto: Hans Henrik Dajgaard Hansens album

Efter min sygeplejeuddannelse tog jeg supplerende uddannelse i psykiatri. Det skete på sindssygehospitalet i Vester Vedsted, 11 km syd for Ribe. Den første afdeling, jeg var på, var ikke så stor, og her var der kvinder, der blev behandlet med Insulin.

Efter nogle måneders forløb kom jeg til en afdeling med mange patienter, der lå på en stor stue, hvor der i den ene side var en enestue. I den anden side var der senge, der stod med hovedgærdet op mod væggen, jeg mener, denne side var inddelt i tre sektioner med et lavt skillerum imellem. Bortset fra en ung, skizofren pige, der havde enestuen, var patienterne over 30 år gamle. Når patienterne blev urolige eller aggressive, blev de spændt fast om livet til deres senge med et læderbælte, indtil de kunne få elektrochok-behandling.

Jeg kan huske, at jeg i en nattevagt sad ved mit bord, der altid stod i den ene side af stuen. Da kom en ældre patient hen til mig og knælede, foldede hænderne og spurgte mig, om der ikke var kommet bud fra himlen, at hun kunne slippe. Det har jeg aldrig kunnet glemme. En anden gang oplevede jeg, at vi var to, der skulle hjælpe en patient på toilettet. Patienten rev sig løs, tog fat i mit hår og trak så voldsomt i det, at jeg fik en stor bule i hovedbunden.

De første måneder, jeg var på afdelingen, var det meget svært for mig at glemme mine oplevelser, når jeg fik fri, og jeg kan huske, at jeg – når jeg var kommet op på mit værelse –

pludselig kunne vende mig om i angst for, at der stod en patient bagved mig. Resultatet var, at jeg i de måneder tabte ca. otte kilo.

Jeg kan ikke huske, hvor lang tid uddannelsen varede, men da den var færdig, flyttede jeg ind på et værelse i Ribe og cyklede så til Vester Vedsted.

Mens jeg arbejdede på sindssygehospitalet, blev jeg igen spejder. Denne gang som patruljefører i Ribe Trop, og vi deltog i den første landslejr efter krigen. Lejren, der havde 7000 deltagere, åbnede den 24. juli på Hindsgavl ved Middelfart. Den 26. juli besøgte spejderkorpsets protektrice, Dronning Ingrid, lejren og blev modtaget af lejrlederne, der ledsagede dronningen til paradepladsen, hvor de 7000 spejdere med faner ventede.

I "Spejderbladet" for september 1947 kan man læse om lejren og dronningens besøg. På side 225 står der blandt andet, at Dronning Ingrid fik overrakt lejrens mærke – et bælteskjold i guld. Desuden kan man læse, at dronningen, inden afskeden med lejren, inspicerede flere lejrpladser.

På side 231 i Spejderbladet beskrives en anden begivenhed, som jeg husker så godt, for det var præmien for lejrorden, og den fik Ribe Trop. Under overskriften Lejrorden på Landslejren står der blandt andet: *"Der var ganske vist kun en Trop (Ribe), der kunne vinde Sølvpokalen, og at den var velfortjent, maa vist alle, der besøgte Ribes gennemført ordentlige Lejrplads erkende, – men ogsaa i de fire Troppe, der fik 'Hædrelig omtale': Aulum, Arresø, Færøerne og Søborg, var Ordenen eksemplarisk, og paa mange andre Lejrpladser var den saa god, at det ligefrem var med Sorg, at vi maatte slette dem fordi, der var et eller andet, der ikke var, som det skulle være."*

I artiklen beskrives, hvilken fremgangsmåde dommerne brugte, og sidst i artiklen står der: "Den sidste Undersøgelse var meget grundig, det var Mærkerne og Spejdernes personlige ejendele, som blev undersøgt, og Resultatet blev, at 5 Lejrpladser blev tilbage. Det var lærerigt at tale med Dommerne for Lejrindretning. I de fleste tilfælde viste det sig, at det var Troppe med fin Lejrindretning, som ogsaa havde den fineste Orden. Der var intet mærkeligt i dette, for det er lettere at holde Orden paa en velindrettet Lejrplads end paa en Plads, hvor mange Ting mangler. Gennem Samtaler med Borgmester og Politichef sikrede vi os, at de vindende Troppe var præcise og veldisciplinerede, og at deres Opførsel var helt igennem spejdermæssig. De, som bestod alle Prøver, har grund til at være stolte og glade, og som Helhed synes vi, at Korpset kan være tilfreds med den Orden som herskede i langt de fleste Troppe."

Jeg har ingen klar erindring om, hvordan vi i Ribe Trop havde indrettet vores lejrplads, men jeg kan huske, at vi i min patrulje havde samlet mange kapsler på lejrområdet, og dem havde vi sat fast i jorden, og på den måde havde vi lavet et "spisebord".

Efter ti dage sluttede Landslejren, og vi rejste hjem til Ribe glade og stolte over, hvad vi havde opnået.

I 1948 ønskede jeg at forlade min stilling på sindssygehospitalet i Vester Vedsted, så jeg bad Astrid Præstin hjælpe mig. Hun arbejdede nu som fysioterapeut på Syvende Dags Adventisternes kursted, Skodsborg Badesanatorium, hvor hendes søster Ella var oversygeplejerske. Jeg fik en stilling på Skodsborg. Først som assistent med skiftende arbejdstider, senere som afdelingssygeplejerske.

Om Skodsborg ved jeg blandt andet, at Frederik VII i 1852 købte en empirebygning: Skodsborg Palæ, der lå ved Strandvejen ud mod Øresund. Her ville han hver sommer tilbringe nogle måneder sammen med sin gemalinde, grevinde Danner. Det første kongen gjorde, var at øge bygningens syv fag til 13 fag. Derefter blev der mod nord tilknyttet en lang altan båret på jernpiller.

Fr. VII's Palæ, Foto: Arkivet HASDA

Foran bygningen blev der bygget et utraditionelt hus, der kom til at hedde Fr. VII's Palæ. Til venstre for dette hus, og helt ned til Strandvejen, blev der bygget et aflangt, toetages hus til grevinde Danner, og dette hus kom til at hedde Grevinde Danners Palæ. På den store grund blev der anlagt en have, og syd for denne have lod kongen bygge en drypstens-grotte.

Grevinde Danners Palæ. Foto: Arkivet HASDA

Ved kongens død i 1863 blev grevinde Danner ejer af stedet, og indtil sin død i 1874 tilbragte hun hvert år nogle sommermåneder der. Efter grevinde Danners død og frem til omkring 1898 havde Skodsborg skiftende ejere.

En dag kom en mand, Carl Ottosen, sammen med nogle venner cyklende ned ad Skodsborg Bakke, og her så han, at et par huse var til salg. Carl Ottosen var Syvende Dags Adventist og læge, og han havde været på flere studieophold i USA. Her havde han mødt lægen og fysioterapeuten John Harley Kellogg, der var overlæge på Battle Creek Sanatorium. Hos Kellogg lærte han at spise kødfri mad og se værdien i vegetarismen med alle slags grønsager som råkost, og hvor tobak, spiritus og kaffe var bandlyst. Disse ideer ville han nu indføre i Danmark.

Han bankede på hos ejeren, en rig enke, der fortalte, at det ene hus havde været bolig for Frederik VII's hoffolk, og at det andet havde været hestestald. Da Carl Ottosen fortalte om sine ideer, lod hun sig overtale til at sælge, og han fik det endda til en favorabel pris.

En ombygning var nødvendig, men efter et par måneders arbejde af nogle håndværkere, kunne bygningen tages i brug. Det skete den 7. august 1898, og ved indgangen var der et skilt, hvor der stod Sanatorium.

Skodsborg badesanatorium med altanen. Foto: Arkivet HASDA

I de følgende år blev der bygget flere huse. Blandt andet blev der for enden af den lange altan bygget et treetages hus, hvor der blev indrettet tre medicinske afdelinger. Der blev også bygget andre huse, ét af dem hed Sundevej og lå på den anden side af Strandvejen. Desuden købtes resten af de huse, som Frederik VII havde ladet bygge, og på plænen foran drypstensgrotten blev der bygget en kirke. Navnet blev ændret til Skodsborg Badesanatorium, og da Carl Ottosen døde i 1942, var der så mange bygninger, at stedet blev kaldt Den hvide By.

På Skodsborg Badesanatorium oplevede jeg, at der ikke var den afstand mellem over- og underordnede, som jeg havde oplevet på sygehuset i Ribe og på sindssygehospitalet i Vester Vedsted. Vi sagde du til hinanden, og vi levede i et fællesskab, som om vi var i familie med

hinanden. Dette fællesskab ville jeg gerne være en del af, og det var derfor helt naturligt for mig, at jeg blev døbt efter en grundig forberedelse af stedets præst, A. Guldhammer.

A. Guldhammer, f. 1890, † 1983, Foto: Ukendt

Inde i kirken. Foto: Arkivet HASDA

Overlægen på Skodsborg hed Anders Andersen. Han var født den 14. juli 1883, og da jeg kom, var han fyldt 65 år. En dag bad jeg ham om hjælp. Sagen var den, at mens gæsternes kost nu også bestod af både fjerkræ og fisk, savnede jeg kød så meget, at jeg gik og

fantaserede om bøf, der svævede i luften. Nu ville jeg have overlægens tilladelse til, at jeg kunne få ændret min mad, men naturligvis kunne det ikke lade sig gøre.

Overlæge A. Andersen. Foto: Arkivet HASDA

En dag hørte jeg, at der på en af de medicinske afdelinger skulle indlægges en overlæge Valdemar Poulsen. Overlægen havde kort før sin fødselsdag – på grund af sygdom – fået amputeret sit ene ben under knæet, og nu skulle han lære at gå med en protese. Jeg kendte ikke Valdemar Poulsen, men ville meget gerne være med til, at det skulle lykkes, så jeg henvendte mig til overlæge Andersen og tryglede om, at han måtte blive indlagt på den afdeling, hvor jeg nu var afdelingssygeplejerske. Jeg fik mit ønske opfyldt uden at ane, hvad det senere skulle komme til at betyde for mig.

Mens overlæge Valdemar Poulsen var indlagt, opholdt hans frue, Elisabeth Poulsen, og hendes søster, Inge Munch Petersen, sig også på Skodsborg, og den daglige pleje blev tilrettelagt i samråd med fru Poulsen. Jeg kan ikke huske, hvor mange måneder overlægen var indlagt, men en dag var der sket så store fremskridt, at han kunne klare sig derhjemme ved hjælp af en sygeplejerske.

På Skodsborg Badesanatorium kunne unge Syvende Dags Adventister få en uddannelse som fysioterapeuter og sygeplejersker. De fleste kom fra Danmark, Norge og Sverige, og efter uddannelsen forlod de fleste Skodsborg.

Jeg blev forlovet med en af fysioterapeuteleverne. Hans navn kan jeg ikke huske, men han var fra Bergen og et godmodigt menneske. I den følgende tid var jeg aldrig alene, og det kunne jeg ikke holde ud, så efter nogle måneders forløb hævdede jeg forlovelsen. Det var der en elev, der blev glad for. Hun var forelsket i ham, og en måned senere forlovede de sig.

En af de unge, jeg traf på Skodsborg Badesanatorium, hed Ingeborg Pedersen. Hun var også sygeplejerske og havde fået sin uddannelse på sanatoriet i 1943-47. I 1949 fik hun et galdestensanfald. Anfaldet gik over, og hun fik besked på, at hvis hun fik tre anfald, skulle hun opereres.

*Elisabeth Poulsen og Inge Munch Petersen
Foto: Karen Myginds album*

Vi boede på samme etage i den bygning, der hed Sundeved og lå på den anden side af Strandvejen. For at gøre det lettere for hende, hvis hun fik et anfald om natten, etablerede jeg en forbindelse mellem vore værelser. Jeg fastgjorde en svagstrømsledning fra mit værelse hen til hendes. Hos hende forbandt jeg ledningen med en kontakt og hos mig med en klokke, og på den måde kunne hun nemt tilkalde mig, hvis hun fik et anfald om natten.

En nat ringede hun på klokken, og da var hun så dårlig, at hun straks måtte indlægges på Gentofte Amtssygehus. Næste dag tog en af lægerne, Axel Milholt, ud på sygehuset og fik at vide, hvor alvorlig hendes tilstand var.

På det tidspunkt var jeg blevet afdelingssygeplejerske og ringede til sygehuset, fordi jeg gerne ville sidde vagt hos hende om natten. Det fik jeg lov til flere nætter, indtil hun døde den 30. januar 1950. Det var en smertelig oplevelse, at denne glade, frimodige og gode kammerat døde.

I august 1950 sluttede jeg på medicinsk afdeling og blev ansat som telefonistinde ved omstillingen på Skodsborg, fordi jeg gerne ville tage mellemskoleeksamen. Jeg meldte mig ind i et kursus, der havde lokaler på en 1. sal oven over en boghandel på Kultorvet i København. Lederens navn kan jeg ikke huske, men jeg kan huske, at han selv underviste os i alle fag, og at de andre elever var meget yngre end mig.

Når jeg havde vagt, sad jeg alene ved omstillingsbordet, og det følgende år arbejdede jeg dér fra kl. 7 til 12. Derefter tog jeg toget til Nørreport Station og gik resten af vejen til Kultorvet. Jeg ankom lidt senere end de andre elever og måtte også gå før dem for at nå tilbage til min aftenvag.

Jeg kan stadig huske to af de fag, vi blev undervist i. Det ene var botanik, hvor undervisningen bestod i, at vi et hæfte skulle skrive alt, hvad der blev skrevet på tavlen. Det krævede, at man koncentrerede sig, og på den måde blev jeg godt forberedt til eksamenen og fik topkarakterer.

Det andet fag var matematik. Jeg var god til almindelig regning, men havde svært ved at forstå matematik, så jeg bad en af mine venner hjælpe mig. Hans hjælp gjorde, at jeg til eksamenen ikke havde svært ved at løse opgaverne.

Da jeg fortalte skolens leder, hvordan jeg havde løst mine opgaver, sagde han til mig, at det var forkert. Det gjorde mig meget usikker til den mundtlige eksamen, og jeg kan stadig huske, hvad censor sagde. Da han kom ud og havde givet de andre elever deres karakterer sagde han: Og så var der én, der skuffede os. Det viste sig, at jeg til den skriftlige eksamen havde fået topkarakter. Hvad jeg fik til den mundtlige eksamen kan jeg ikke huske, men min mellemskoleeksamen var ikke i fare.

Jeg ville gerne fortsætte med at læse og prøve at tage en realeksamen, men en dag jeg sad ved omstillingsbordet, ringede fru Inge Munch Petersen til mig og sagde, at overlæge Valdemar Poulsen skulle have en ny privatsygeplejerske, og nu skulle hun spørge, om jeg kunne anbefale en. Den stilling ville jeg selv gerne have, så jeg spurgte, om de kunne bruge mig, og da hun svarede "Om vi kan bruge Dem", så var sagen afgjort, og jeg var ansat.

Jeg kan ikke huske, hvor lang tid der gik, før jeg kunne begynde mit nye arbejde, eller hvordan jeg fik sagt farvel til alle mine venner på Skodsborg Badesanatorium. Jeg kan heller ikke huske, om jeg bevarede kontakten med andre end Astrid Præstin.

Valdemar og Elisabeth Poulsen boede på Frederiksberg i et toetages hus, som de havde ladet bygge på hjørnet af Drosselvej og Egernvej. I huset boede også Elisabeth Poulsens søster, fru Inge Munch Petersen.

Under hele huset var der en høj kælder. I stueetagen, hvor overlægeparret boede, var der en entre med en trappe op til 1. sal, to stuer, et soveværelse, et køkken og et toilet med en håndvask. I den ene stue var der en dobbeltdør ud til en trappeafsats, og til denne kunne der monteres en sliske, når overlægen skulle ud at køre. Desuden var der i venstre side af huset en køkkenindgang.

På 1. sal havde fru Inge Munch Petersen en lejlighed. Der var også et badeværelse, og blandt andet to værelser til husassistenten. Hun hed Sofie, var fra Jylland og havde været hos familien fra hun var 17 år. Gennem årene var hun blevet højt værdsat for sin dygtighed og sit gode humør.

Foran huset var der et to meter bredt stykke, der ved fortovet havde et nethegn med en låge. Bagved huset var der en stor græsplæne, hvorpå der var en flagstang, en guldregn og en hægebirk. Omkring græsplænen var der et smalt stykke med grus. I resten af haven var der blomster og træer, og ud mod Egernvej var der en hæk.

Familiens første barn fik navnene Jens Peter Markus Valdemar Poulsen, men han blev kaldt Per. Det andet barn var også en søn, men han døde, da han var ca. 10 måneder gammel. De to sidste børn var tvillingerne Annette og Viggo Poulsen.

Viggo Poulsen mistede livet under tragiske omstændigheder en juleaften. I mange år efter hans død stod hans værelse urørt, og fru Poulsen opholdt sig ofte dér.

Anette Poulsen blev gift med udskrivningschef Viggo Ramm, og deres børn er:

- Viggo Kristian, født den 24. oktober 1940. Han kaldes altid Mads.
- Elisabeth Ramm, født den 25. november 1942. Hun bliver altid kaldt Lisbeth.
- Karen Ramm, født den 22. januar 1946.

*Anette og Viggo Ramm
Foto: Karen Myginds album*

*Viggo Kristian, Elisabeth og Karen
Foto: Karen Myginds album*

Sammen med Valdemar og Elisabeth Poulsen tilbragte fru Inge Munch Petersen, Sofie og jeg sommeren i familiens sommerbolig, der hed Fyrrestuen, hvor også datteren og svigersønnen opholdt sig med deres børn.

Sofie, Foto: Karen Myginds album

Når man skulle til Fyrrestuen, kunne man tage med en bus fra Frederikssund, køre forbi Jægerspris og skoven, stå af ved en lille telefoncentral og herfra gå resten af vejen, det var ca. 1,5 km.

Fyrrestuen. Foto: Karen Myginds album

Fyrrestuen, som Valdemar og Elisabeth Poulsen havde ladet bygge, lå i en naturskøn egn ca. 10 km fra Frederikssund og få hundrede meter fra Isefjorden. Der var et rigt fugleliv, og fra kornmarken på den anden side af vejen, kunne man undertiden se en fasan flyve op. Huset var et træhus i to etager. Der var stråtag, og mod syd var der en kvist.

Hvordan huset var indrettet, kan jeg ikke huske, men Annette og Viggo Ramms datter Lisbeth har fortalt mig følgende:

I stueetagen var der en entre, der i højre side havde en trappe op til første sal, og under trappen var der en kælder på 12 kvadratmeter. Til venstre var der et køkken, og bagved køkkenet var der et værelse, hvor Sofie boede. I en tilbygning på venstre side af huset havde Valdemar og Elisabeth et soveværelse, hvor der var to døre, en udgangsdør og en dør ind til Storstuen, som også havde en dør ud til entreen. For enden af Storstuen var der en dør ud til en lille trappeafsats med et par trin ned til en plantage. I højre side af Storstuen var der en dør ind til et værelse, hvor fru Inge Munch Petersen boede.

På første sal var der mod vest et stort værelse, som var Lisbeths forældres soveværelse. Mod syd var der et kvistværelse, som i højre side var delt med et forhæng ind til endnu et værelse. Mod øst var der to mindre værelser, og i et af dem boede jeg.

Fyrrestuen. Foto: Karen Myginds album

Der var vandfad og vandkander på alle værelser, og vandet hentede man ude ved trappen, hvor der var en halvrund jernvask med en koldt vandshane. På indersiden var vasken hvid, og på ydersiden var den sort.

Om Fyrrestuens omgivelser har Lisbeth fortalt mig følgende:

Fyrrestuen lå på Lille Bautahøjvej. Fortsatte man til venstre, kom man til Baunehøj, som Mariaforbundet havde lejet.

Gik man til højre, kom man først til Bautahøj, der nede ved stranden havde en badstue.

Bautahøj havde tidligere været et hotel, men blev nu brugt af Evnesvageforsorgen.

Fortsatte man forbi Bautahøj, kom man til Bendixens købmandshandel.

Ved indgangen til Fyrrestuen var der i venstre side en sten, hvor navnet var mejslet ind og malet hvidt.

På et ca. 40 meter langt stykke med hjulspor boede der til højre en oberstløjtnant Bang.

Længere ind mod huset var der et sted, der blev kaldt Trekanten. Her var der lavet et spisested med hvidmalede møbler og et to meter højt træværk på to af siderne.

Lidt længere fremme var der en garage, som blev benyttet til opbevaring af forskellige ting.

Til venstre for den lange indkørsel var der ribsbuske og æbletræer, og ved siden af disse var der et to meter højt lysthus, dannet af træer, der var klippet som en hæk. Inde i lysthuset var der et bord og en stol, og det var mest Lisbeths mormor, der brugte det. Blandt andet sad hun her og ordnede kantareller fundet i Nordskoven, eller hun ordnede evighedsblomster, der blev bundet og hængt op i Storstuens loftsbjælke.

Plantagen var et naturområde, og højdeforskellen mellem huset og Isefjorden var ret stor.

Når man gik et lille stykke ned mod stranden og lidt til højre, var der et fladt stykke med en mindesten, hvori der var mejslet navnet Viggo, og til venstre for stenen var der en flagstang.

I venstre side af plantagen var der ugler i et træ oppe ved huset. Lidt længere nede var der et træ, der blev kaldt Spætteværkstedet, fordi en flagspætte holdt til der. Spætten satte en kogle fast i en sprække i træet, og når den havde spist frøene, lod den koglen falde til jorden og satte derefter den næste fast – så efterhånden lå der omkring 100 afpillede kogler på jorden under træet.

Det var meget svært for overlægen at være afhængig af en kørestol. Han havde altid været glad for at færdes i naturen og havde, som sine to sønner, været en ivrig jæger.

På Fyrrestuen blev overlegeparret det naturlige midtpunkt, og alle gjorde, hvad de kunne, for at opholdet kunne blive en god tid.

Når vejret tillod det, var overlægen på ture i omegnen i sin kørestol, og Annette og Viggo Ramms datter Karen har fortalt mig, at der i forbindelse med disse ture var et ritual, der gik ud på, at jeg skulle lade som om, jeg glemte at bremse kørestolen, og så kom hun med en halv mursten og lagde den foran det ene hjul.

Da vi efter sommeropholdet på Fyrrestuen var tilbage på Drosselvej, begyndte overlægen igen sin træning. Målet var, at han kunne blive uafhængig af kørestolen inde i huset, men så var det nødvendigt at låsen på protesen kunne ændres. Jeg havde fået en idé til en anordning, der kunne monteres på ydersiden af protesen og åbnes og lukkes ved et enkelt greb. Det blev klaret af en finmekaniker, og det var en stor dag, da den ”nye” protese skulle prøves.

Når man spurgte overlægen om noget, svarede han mest med enstavelsesord, men den dag han første gang sad ved sit skrivebord, og jeg spurgte, om overlægen var glad, svarede han med gråd i stemmen ”Om jeg er glad for at sidde ved mit skrivebord.”

Denne begivenhed prentede sig dybt i min bevidsthed, og endnu den dag i dag, 56 år senere, kan jeg stadig se den for mig.

*Overlæge Valdemar Poulsen og Elisabeth Poulsen
Foto: Karen Myginds album*

Når vejret var godt, fortsatte overlægens køreture, og en af disse ture husker jeg endnu. Det var nytårsdag 1952, hvor jeg sammen med overlægen og hans frue, deres datter Annette og hendes yngste datter, Karen, var ude på en tur langs med S-togs-skinneerne til Godthaabsvejens Station.

Fra en vej, hvis navn jeg ikke kan huske, gik vi til højre ned ad en lille vej, hvor der på venstre side var et krat og et plankeværk. Da vi for enden af vejen gik til højre, så jeg noget mistænkeligt ved plankeværket, og da vi var kommet et lille stykke væk, sagde jeg, at jeg lige skulle ordne noget.

Ved plankeværket så jeg, at det var en mand, som havde hængt sig. Han havde sat et reb fast og strammet det ved at synke i knæ. Jeg gik op til det nærmeste hus og spurgte, om der var en mand, der kunne hjælpe mig, men da jeg fik at vide, at der kun var en ung søn hjemme, bad jeg om en kniv og skar selv rebet over.

Mens jeg stod hos manden, kom husets søn, og da han så ham, sagde han, at det var den samme mand, som han og hans kæreste var gået forbi om natten, og da var han fuld. Annette Ramm kom også, og da vi havde fortalt det tilkaldte politi, hvad der var sket, kunne vi fortsætte turen tilbage til Drosselvej.

De følgende nætter havde jeg svært ved at sove, fordi jeg hele tiden tænkte på, hvad jeg havde oplevet, og først da fru Elisabeth Poulsen gennem politiet havde fået at vide, hvem manden var, fik jeg ro i sindet.

I begyndelsen af 1952 blev overlægens helbred dårligere, og den 19. april døde han. Den sidste nat sad sønnen Per og jeg hos ham. Datteren Annette og hendes nu seksårige datter var også i huset.

Jeg kan huske, at der om morgenen, omkring det tidspunkt da overlægen døde, var en solsort, som sad og fløjtede lige uden for vinduet, og jeg tænkte på, om det mon var den solsort, der blev kaldt Præstekraven, fordi den havde en hvid plet på halsen. Jeg kan også huske, at jeg om formiddagen skulle gå en lille tur med Karen. Solen skinnede, og da vi gik gennem haven, så vi silkehaler i et af træerne, og det gjorde, at jeg kom til at tænke på denne lille tur, hver gang jeg så silkehaler.

Overlægen blev begravet i familiegravstedet på Vestre Kirkegård, og efter begravelsen bad fru Elisabeth Poulsen sin søn, om han ikke kunne køre en omvej, så han kørte os en lang tur, før han sagde, at nu kunne han ikke trække tiden længere ud.

Efter begravelsen tilbød fru Elisabeth Poulsen, i samråd med sine børn, at jeg kunne blive boende og prøve at tage realeksamen. Hun spurgte mig også, om jeg ville komme og hjælpe hende, hvis hun en dag fik brug for en sygeplejerske, og det lovede jeg.

Inden jeg skulle begynde realskolekurset, var det vigtigt for mig at finde ud af navnet på min far, så jeg bad min moster Helga fortælle mig, hvor han boede, og da jeg havde fået det at vide, hjalp fru Inge Munch Petersens søn, Johannes, der var ansat i et af ministerierne, mig, så jeg fik en ny dåbsattest.

Realskolekurset startede først efter skolernes sommerferie, så jeg begyndte at passe haven, og da oplevede jeg, at mens jeg ordnede jorden ud mod Egernvej, fulgte Præstekraven ugenert efter mig og tog de orm, der kom frem.

Sommeren tilbragte fru Elisabeth Poulsen, fru Munch Petersen og Sofie på Fyrrestuen. Jeg fik lov til at male hoveddøren og istandsætte et gammelt bornholmsk standur. Hoveddøren var grøn, og i en malerforretning fik jeg en anvisning på, hvordan jeg skulle bære mig ad, og købte så de materialer, jeg skulle bruge. Først fjernede jeg al den gamle maling, og gik derefter frem efter anvisningen. Jeg kan huske, at der blandet andet skulle bruges en oliemaling, at behandlingen skulle gentages, og mellem hver behandling skulle der slibes med meget fint sandpapir, og at den sidste maling skulle fortyndes. At jeg kunne være glad for, hvad jeg havde udført, bevistes ved, at døren mange år senere stadig så pæn ud.

Det gamle bornholmske standur stod til højre i entreen op mod væggen til Den grønne Stue. Uret bestod af tre dele. Den øverste del havde en låge med et rundt glas ind til urværket. Desuden var den forsynet med en pyntekant, og hele delen kunne løftes af. Den midterste del havde en aflang låge ind til pendulet, og den nederste del var tom.

Urværket stod på en fast træplade, hvor der i midten var et hul til pendulet. Fru Elisabeth Poulsens barnebarn Viggo Kristian Ramm har fortalt mig, at mens jeg arbejdede med istandsættelsen, faldt urværket ned over min ryg. Det må være sket, da jeg ville udskifte de gamle dyvler og troede, at urværket var sat fast til træpladen.

Den indvendige del af uret gjorde jeg ikke noget ved, på den udvendige side blev malingen slebet med fint sandpapir og malet med en antik-hvid farve. Ornamenterne og en liste i den aflange låge blev malet med en guldfarve. Jeg ved ikke, hvor lang tid der gik, før uret igen måtte behandles, men Viggo Kristian Ramm har fortalt mig, at han og hans kone Karen siden har ladet en fagmand restaurere det.

Efter skolernes sommerferie begyndte jeg at læse til realeksamen, og i de måneder, det varede, arbejdede jeg om formiddagen som assistent på en medicinsk afdeling på Diakonissestiftelsen.

Realskolen, der lå i København, var en aftenskole, og jeg kan huske, at jeg følte mig meget privilegeret, når jeg cyklede derind. Fra undervisningen husker jeg særlig en lærer, fordi han fik stor indflydelse på min eksamen. Han havde givet os en hjemmeopgave, der bestod i, at vi skulle analysere den gamle folkevisen Ebbe Skammelsøn.

Da han havde læst min analyse, sagde han, at den var forkert, og så fortalte han, hvad jeg skulle have skrevet. Jeg blev så vred, at jeg begyndte en heftig diskussion, og jeg sagde, at jeg troede, jeg skulle give udtryk for min opfattelse og ikke hans. Til sidst sagde han, at det skulle jeg få betalt til eksamen, og på eksamensdagen var jeg meget nervøs og sikker på, at han ville gøre alvor af sin trussel.

Da min lærer efter overhøringen kom ud fra lokalet, spurgte han, hvorfor jeg ikke tog imod den hjælp, han havde prøvet at give mig. Jeg mindede ham om, hvad han havde sagt, hvorefter han trak på skuldrene og sagde årh. Min karakter var så dårlig, at det syntes nyttesløst at fortsætte. Jeg kan ikke huske, om jeg fortalte fru Elisabeth Poulsen om den pågældende lærer, men i hvert fald tog hun ind på skolen og talte med dem.

Da jeg cyklede ind til den næste eksamen, tænkte jeg: Jeg skal vise dem. Hvilket fag, jeg skulle op i, husker jeg ikke, men jeg var ikke nervøs, og da jeg efter overhøringen gik ud af døren, hørte jeg min lærer sige: Det var sørens. Min karakter husker jeg ikke, men den var i hvert fald god nok til at jeg kunne fortsætte med at gå op til eksamen.

Hvordan de andre kursister klarede sig, husker jeg ikke, men én af dem husker jeg, fordi hun og jeg var de dygtigste til matematik. En dag fandt vores lærer på, at vi oppe ved tavlen skulle dyste om, hvem der var den dygtigste, men jeg ville ikke prøve, om jeg kunne vinde over hende.

Hvordan det gik os til eksamen, kan jeg ikke huske. Jeg kan heller ikke huske, hvordan jeg klarede resten af de fag, jeg skulle op i, men gennemsnittet af min karakterer var stort nok til, at jeg i 1953 fik min realeksamen.

1953 – 1959, på Sankt Lucas Stiftelsen

Jeg var nu blevet 32 år, og som sygeplejerske manglede jeg stadig en supplerende uddannelse på en fødeafdeling – og nu ville jeg gerne tage den.

Jeg kunne blive boende på Drosselvej, så jeg søgte og fik ansættelse på en fødeklinik, der lå på Martinsvej i København, det var ikke længere væk, end at jeg kunne cykle dertil. Fra min tid på fødeklinikken har jeg kun vage erindringer, men jeg husker følgende:

Som nattevagt var man alene på afdelingen, og kl. 06 skulle en af dagvagterne komme og hjælpe til med morgenarbejdet. Det hændte ofte, at dagvagten kom for sent, og efterhånden måtte jeg regne med, at jeg også skulle gøre noget af hendes arbejde, indtil jeg en dag sagde, at det ville jeg ikke mere.

Jeg var alene på Drosselvej, og en aften skete der det, at jeg vågnede for sent og var nødsaget til at bestille en vogn for at nå ind på klinikken i rette tid, men ventetiden var for lang, og først da jeg sagde, at jeg skulle ind på fødeklinikken, blev der sagt: Vi kommer med det samme. Jeg nåede ind på klinikken i rette tid, og jeg kan huske, at jeg i vognen opdagede, at jeg havde mine strømper i hånden.

Da jeg var færdig på fødeklinikken, ville jeg gerne fortsætte min uddannelse med et videregående kursus for sygeplejersker på sygeplejehøjskolen ved Aarhus Universitet. Hvad der var årsag til, at jeg fik afslag, kan jeg ikke huske, men en henvendelse fra fru Poulsen fik ledelsen til at ændre deres beslutning, så jeg kunne begynde på kurset i 1954.

Jeg havde lejet et værelse i Aarhus, men da jeg ankom, opdagede jeg, at værelset – i forhold til den øvrige lejlighed – lå på en sådan måde, at det var umuligt for mig at bo der. Jeg spiste på KFUK og bad dem hjælpe mig, og de lod mig leje et værelse på øverste etage. Værelset var lille med et tagvindue og en kakkelovn, men jeg var glad.

På den tid røg jeg, men jeg kan stadig huske, at jeg en dag kom ud på gaden med en cigaret i hånden. I det øjeblik besluttede jeg mig for at holde op, så jeg gik tilbage på værelset og smed resten af mine cigaretter i kakkelovnen. Jeg havde ikke svært ved at overholde min beslutning, men det skyldes nok mest, at jeg aldrig inhalerede røgen.

På skolen var der over 50 kursister, men hvor mange vi var på det hold, jeg gik på, kan jeg ikke huske. Jeg kan kun huske én af de andre, og det var, fordi hun blev årsag til, at de måneder kurset varede, blev meget svære for mig.

Jeg har aldrig lagt skjul på min sociale baggrund, min skolegang eller uddannelse. Det gjorde jeg heller ikke nu, men en dag oplevede jeg, at en af de toneangivende på holdet i en af timerne sagde, at en person med min baggrund ikke burde være kommet ind på skolen. Jeg kan stadig huske den ydmygelse, det var – og at ingen modsagde hende. Selv om jeg ikke lod mig mærke med, hvad der var blevet sagt, var jeg knust, og næste dag meldte jeg mig syg.

Efter at have fortalt fru Poulsen, at jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle kunne fortsætte, henvendte hun sig til skolen, og et par dage efter kom lederen hjem til mig. Selve samtalen kan jeg ikke huske, men hun havde taget frugt med til mig, og i hvert fald fortsatte jeg på skolen igen dagen efter. Mit forhold til de andre kursister ændrede sig ikke, og jeg fik en

dårlig eksamen, men var glad for, at jeg havde gennemført kurset, der sluttede den 1. juni 1955.

Blandt skolens kursister var der en diakonisse fra Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup, og inden jeg skulle rejse, tilbød hun mig en stilling på hospitalet dér. Det tilbud tog jeg imod, og dermed begyndte et nyt afsnit af mit liv.

Fra Aarhus rejste jeg tilbage til fru Elisabeth Poulsen på Drosselvej og boede dér, indtil jeg skulle begynde mit nye arbejde.

Sidst i juni måned ankom jeg til Sankt Lukas Stiftelsen, hvor jeg blev venligt modtaget. Jeg kan huske, at jeg fik et værelse oven over hovedbygningen, og at forstander Johannes Müller kom og hilste på mig, da jeg var ved at sætte mine ting på plads.

I min tid på hospitalet kom jeg til at arbejde på følgende afdelinger:

- 1.A, der var en medicinsk afdeling, ledet af søster Ingrid Vestergaard
- 2.A, der var en kirurgisk afdeling, ledet af søster Cathrine Jespersen
- 4.A, der også var en kirurgisk afdeling, ledet af søster Kathrine Dall
- 2.B, der var en fødeafdeling, ledet af søster Maria Jørgensen

Inden jeg begyndte det daglige arbejde, deltog jeg i en kort morgenandagt i kirken, og om aftenen deltog jeg i samværet i dagligstuen. Når en af søstrene havde jubilæum, blev hun fejret med morgensang i dagligstuen og fælles kaffebord i spisestuen – dette deltog jeg også i, når det var muligt.

Fra at have været en, der ikke burde være til stede, følte jeg nu, at jeg var blevet en del af et fællesskab, som det jeg havde oplevet på Skodsborg Badesanatorium.

På min 35-års fødselsdag blev jeg inviteret ud af søster Elna Krogh og en anden søster, hvis navn jeg ikke kan huske – om det var på et konditori eller en restaurant kan jeg ikke huske, men de havde fået musikerne til at spille en fødselsdagssang for mig, og den oplevelse var medvirkende til, at jeg nu sagde ja til at blive søsterelev.

Søsterelev-skolen blev ledet af søster Emma Pedersen. Søster Edith Søndergaard har fortalt mig, at uddannelsen varede ca. et halvt år, hvorefter man i ca. et år var rundt på forskellige afdelinger. Desuden blev man orienteret om kirkelige og diakonale forhold, og til sidst var man til en afsluttende samtale med forstanderinde søster Eva Lyngbye og forstander Johannes Müller. Optagelsen som prøvesøster foregik ved en højtidelighed i kirken med efterfølgende samvær i spisestuen.

Hvor mange afdelinger jeg som prøvesøster skulle ud på, kan jeg ikke huske, men den første var spædbørnehjemmet, der lå på Sankt Lukasvej nr. 9. Lederen dér var søster Grethe-Ellen, og hendes assistent søster Anne Margrethe Grau. Hjemmet bestod af to

*Søster Edith Søndergaard.
Foto: Edith Søndergaards album*

afdelinger. En afdeling med én etage, og en afdeling med to etager. Desuden var der en kælder, men hvor stor den var, kan jeg ikke huske.

Som det første sted i verden blev enetages afdelingen, efter en idé af søster Julie Kall, indrettet med fem stuer. På hver stue var der fire børn i alderen fra ca. 1½ år og til ca. 2 år, og i venstre side af afdelingen var der et mælkekøkken.

Når man kom ind ad hovedindgangen, lå stuerne til venstre, og til højre var der i toetages afdelingen en lang gang, hvor der til venstre var et køkken og en stor dagligstue – og til højre blandt andet tre stuer med spædbørn og et kontor. På første sal boede personalet. Børnene på de fem stuer blev passet af spædbørnehjemmets barneplejeelever, der som led i deres uddannelse – i en periode – fik tildelt en stue, hvor de også var om natten. Eleven skulle så betragte børnene på stuen som sine egne børn og ved individuel omsorg give dem en tryk tilværelse.

Af hjemmets elever kan jeg huske Annette Sano, Ester Grau Hjørdis, Inger Daae Lie, Inger-Lise Olsen, Karin (blev kaldt Karina) Christensen og Ruth Strynø.

Karina har givet mig mange af ovenstående oplysninger, og hun har fortalt mig, at børnenes morgenmad blev lavet i afdelingens mælkekøkken af den elev, der havde nattevagt. Middagsmaden og aftensmaden fik man fra diakonissehusets køkken, og denne mad blev spist i den store dagligstue, hvor der var borde og stole til eleverne og små borde og stole til børnene. Karina har også fortalt mig om det nære forhold, man fik til hvert enkelt barn. På sin stue havde hun en pige på ca. 1½ år, der hed Bente. Hun var ikke døbt, så en dag blev hun døbt i Sankt Lukas Stiftelsens kirke, og Karina var hendes gudmor.

Den 1. marts 1960 rejste Karina. Hendes uddannelse var færdig, og hun skulle fortsætte på andre institutioner for at få den treårige uddannelse, som hun afsluttede den 1. maj 1962.

At Karina skulle fortsætte sin uddannelse var medvirkende til, at hun mistede forbindelsen med Bente. Først mange år senere – hun boede da i Schweiz – skrev hun til Sankt Lukas Stiftelsen og bad dem om hjælp til at komme i forbindelse med Bente. Kort tid efter fik hun et brev fra en af søstre, der skrev, at Bente var blevet gift og havde flere børn. I brevet var der også en adresse, men Karina fik aldrig svar på det brev, hun sendte dertil.

På sin stue havde Karina også en dreng, som hed Bo eller Bjørn, og han var blevet givet fri til adoption af sin mor. Da han var ca. et år gammel, gjorde omstændigheder, at moderen nu gerne ville have ham hjem. Hun kom derfor og besøgte sin søn, og da de efter flere besøg var blevet fortrolige med hinanden, blev han udskrevet.

*Carla Hansen med Bente
Foto: Karin Christensens album*

*Bo (Bjørn)
Foto: Karin Christensens album*

De boede i København, og et par måneder efter, at han var rejst, fik Karina en invitation til at besøge dem, og hun kunne da med glæde se, at de havde det godt.

En af de andre elever, Annette Sano, havde på sin stue en dreng, der hed Erik. Han var mere end to år gammel, men havde fået lov til at blive på hjemmet, fordi moderen, der var alene, var blevet truet af drengens far med, at han ville skade sin søn.

Erik fik ofte besøg af sin mor, der også købte tøj til ham, og jeg kan huske, at hun engang kom med et jakkesæt, en skjorte og en butterfly, som Erik kaldte ”bofferlej”.

På en af de andre stuer var der en dreng, som Erik blev gode venner med. Han blev udskrevet til sit hjem, men de to drenge talte ofte i telefon med hinanden, og en dag hørte jeg Erik sige ”tele-du-fonere”.

Juleaften skulle Erik med mig i kirke. Han havde fået at vide, at det var Jesus’ fødselsdag, og iført sit nye tøj og med bogen ”De små synger” i sin ene hånd, gik han sammen med mig over i kirken. Mens vi ventede på, at gudstjenesten skulle begynde, blev han ved med at vende sig om og se ned mod indgangen, og da jeg spurgte, hvad han kiggede efter, svarede han: Jesus. Jeg forklarede ham, at Jesus var død, og så spurgte han: ”Er ham død, kommer ham ikke til hams følesdag?” Da salmesangen begyndte, lukkede han sin sangbog op og sang højlydt med – selvom han ikke kunne læse.

Erik blev udskrevet året efter og skulle bo i sine morforældres hjem, hvor også hans morbror boede. Erik havde lært at være høflig, og om mødet med hans familie fik vi senere at vide, at hans morbror ikke ville have noget at gøre med ”den horeunge” og derfor var gået ud på marken, men da Erik kom derud, rakte hånden frem og sagde: Jeg hedder Erik, og hvad hedder så du? – ja så var morbroderens modvilje brudt, og de blev gode venner.

Efter en henvendelse fra en familie, besluttede Sankt Lukas Stiftelsens ledelse at modtage et få måneder gammelt barn, der på grund af en medfødt lidelse kun ville få en kort levetid. Barnet var født på Rigshospitalet den 22. januar og blev døbt Ida Birgitte men kaldt Ida. Hendes forældre var Bent Poul Hagerup Helweg og Birgitte, født Sander. Forældrene havde foruden Ida en datter på ca. fem år.

Ida kom til at bo sammen med mig på mit værelse, og det gjorde, at jeg fik et særligt forhold til hende og efterhånden også til hendes forældre og søster.

Hver uge – sommetider flere gange om ugen – fik hun besøg, og mens moderen var hos Ida, tog faderen sig af hendes søster.

Jeg boede på 1. sal, og efterhånden som Ida kunne genkende sin mor, oplevede jeg, at der opstod et særligt forhold mellem dem. Når moderen skulle gå, blev Ida ked af det, så jeg måtte tage hende på armen, mens vi fulgte moderen ud til trappen. Når moderen så var forsvundet, var kommet tilbage igen og havde sagt: ”tit-tit”, først da faldt Ida til ro og jeg kunne lægge hende i seng, hvor hun hurtigt faldt i søvn. Ida fik al sin mad på flaske, og indtil hun blev for dårlig, tog jeg hende hver dag med ned på en tur gennem afdelingen.

I hendes seng havde jeg anbragt et stort, aflangt spejl, og det var rørende at se hende række hånden frem mod spejlet og pludre med sit eget spejlbillede.

Den sidste måneds tid var Ida meget svag, og som et lys, der langsomt brænder ud, døde hun 11 måneder gammel den 7. januar 1957. Den 15. januar blev hun begravet fra Sankt Lukas

Stiftelsens kirke, hvor vi tog afsked med hende. Hendes far kørte selv kisten til Gladsaxe Kirkegaard, og her tog familien afsked med hende, da kisten blev sat ned i familiegravstedet.

Jeg havde hver måned (bortset fra en måned, hvor jeg ikke havde fået sat filmen rigtigt fast) taget billeder af Ida i forskellige situationer. De billeder jeg havde, satte jeg ind i et album, som jeg forærede til familien.

Idas forældre og søster blev ved med at komme på spædbørnehjemmet, fordi de gerne ville adoptere en dreng. De blev godkendt som adoptivforældre, og sammen begyndte de nu at besøge den dreng, der senere skulle blive deres søn, og da de var blevet fortrolige med hinanden, blev han udskrevet. Det er en glæde at kunne skrive, at de alle fik et trygt familieliv.

Spædbørnehjemmets elever havde et godt kammeratskab og et tillidsfuldt forhold til os, der skulle hjælpe dem. Jeg kan huske, at en af eleverne, som var ordblind, klarede den teoretiske del af uddannelsen ved, at én af hendes kammerater læste dét højt for hende, som hun skulle lære.

Fra venstre; Hjordis, Karin Christensen, Ester Grau og Ruth Strynø. Eleven i forgrunden husker jeg ikke. Foto: Karin Christensens album

En anden elev, Annette Sano, ville gerne være sygeplejerske, men hun havde et stort problem – hun turde ikke køre i elevator, fordi hun og hendes forældre havde siddet fast i en elevator under Tysklands besættelse af Danmark. Jeg tog hende med over til Sankt Lukas Stiftelsens hospitals-elevator, og efter mange forsøg lykkedes det hende at overvinde sin angst. Hun blev sygeplejerske, og da hun blev gift og fik en søn, blev han døbt Erik.

Ester Grau var fra Sønderjylland, og da hun var færdig med den treårige uddannelse, ville hun gerne på studieophold i England, og det ønske fik hun opfyldt. Dronning Ingrid uddelte hvert

år legater til unge sønderjyder, der i deres uddannelse havde gjort sig særlig bemærket, og de, der modtog legatet, skulle skrive en rapport til dronningen om hvordan legatet var blevet brugt. Ester blev en af legatmodtagerne, og efter sit ophold i England skrev hun en rapport til dronningen om den oplevelse. Dronning Ingrid læste rapporten højt ved en efterfølgende uddeling og sagde, at den var et bevis på, hvilken betydning legatet havde.

Hjørdis blev gift med en tømrer, der hed Svend, og de fik tre drenge.

Karin Christensen, der på sin stue havde haft ansvaret for Bente og Bo (Bjørn), rejste i 1963 til Schweiz og bosatte sig i Zürich. Her blev hun gift med Verner Muntwiler, og i 1967 fødte hun sit eneste barn, der blev døbt Eva.

I Zürich arbejdede hun i korte perioder på en vuggestue, et apotek og et kontor. I samarbejde med forældre og elever var hun i 17 år leder af vuggestuen Luggweg, og en mødregruppe, som hun var medlem af, oprettede ca. ti lignende vuggestuer som et alternativ til andre vuggestuer. Fra 1987 og til hun i 1999 blev pensioneret, arbejdede hun på et plejehjem.

Karin bor nu i Ottenbach. Hun har et barnebarn (Jasmin), og selv om hun og Verner blev skilt i 1985, er familien altid sammen til jul og fødselsdage.

I 1964 besøgte jeg Karin og Verner kort tid efter deres bryllup, og jeg tilbragte otte begivenhedsrige dage sammen med dem. Karin har flere gang besøgt mig, når hun skulle på ferie hos sin familie i Jylland. Via telefonen taler vi ret ofte med hinanden, og vort snart 50-årige venskab er meget værdifuldt for mig.

Hvordan livet formede sig for Ruth Strynø, kan jeg ikke huske.

Inger-Lise Olsen knyttede et nært venskab med Inger Daae Lie, der var fra Norge. I juli måned 1959 tog de på en cykeltur til Bornholm i deres ferie. På Kæmpedalsbakken ved Hasle styrtede Inger-Lise og blev livsfarligt kvæstet. Ulykken skete på et sted, hvor der var lagt en betonklods over en grøft, og hun ramte denne klods så uheldigt, at hendes lever blev beskadiget.

Dagen efter ulykken ringede Inger-Lises mor til mig og sagde, at Inger-Lise gerne ville have, at jeg kom. På det tidspunkt var jeg som prøvesøster sendt til Sankt Lukas Stiftelsens sommerhjem i Smidstrup. Jeg bad om at få fri, og i en hyrevogn kørte jeg ind til lufthavnen i København. Hvem der underrettede lufthavnen, kan jeg ikke huske, men jeg kan tydeligt huske, at vi på grund af vejarbejde kom for sent, og vi fik at vide, at man efter at have ventet i 20 minutter var blevet nødt til at lade flyet lette.

Hvis jeg skulle til Bornholm samme dag, måtte jeg med et privat fly, så jeg ringede til en af spædbørnehjemmets medarbejdere, Carla Hansen, der lånte mig de penge, det kostede. Senere gav Inger-Lises far mig et tilsvarende beløb, så jeg kunne betale pengene tilbage. Inger-Lises far og bror Claus kom, og sammen fløj vi til Rønne, hvor vi 40 minutter senere landede og straks tog ind til sygehuset.

*Inger-Lise Olsen med 2 af
børnene på hendes stue.
Foto: Merete og Claus Franks
album*

Inger-Lises forældre var skilt, og hendes mor var sammen med sin samlever taget med Bornholmerbåden, og efter et besøg på sygehuset rejste han hjem igen.

Den 24. ankom hendes bror Erik med Bornholmerbåden, han rejste hjem samme aften. Den øvrige familie blev og boede hos Inger-Lises tante i Rønne.

Hendes veninde, Inger Daae Lie, rejste tilbage til spædbørnehjemmet, og jeg fik lov til at blive på sygehuset, hvor man indrettede det, så jeg kunne være hos Inger-Lise hele døgnet. Da hendes tilstand, efter mange blodtransfusioner, blev bedre, rejste hendes far hjem. Inden han rejste, oplevede hun to ting, der gjorde hende glad. Gennem vinduet havde hun set sin mor og far sidde sammen, og hun fortalte mig, hvor godt det gjorde hende. Da hun sammen med forældrene (også jeg deltog) modtog nadveren af sygehusets præst, var hun lykkelig. Nu lukkede hun for alvor op for de tanker, hun havde. Fortalte, at hun havde fundet den tro, hun søgte, og fortalte om sine fremtidsplaner.

Da hendes tilstand pludselig forværredes, blev hendes far tilkaldt, og jeg kan se for mig, hvordan han satte sig oppe ved hovedgærdet på hendes seng, lagde armen om hendes skulder og puttede hende ind til sig.

Mens hun endnu kunne tale, fortalte hun mig, at hun ikke længere kunne se, men at hun kunne høre, hvad jeg sagde. Tidligt om morgenen den 29. juli døde hun.

Familien rejste hjem, og efter aftale blev jeg på sygehuset og skulle følge kisten til København. Den dag det skete, holdt præsten en kort andagt, hvorefter jeg til fods fulgte kisten til Bornholmerbåden. Da vi næste morgen ankom til København, blev kisten kørt gennem Sankt Lukasvej. Her holdt vognen stille ud for nr. 9, hvor spædbørnehjemmets personale tog imod den.

Efter nogle minutters stilhed fulgte jeg kisten til Humlebæk Kirkes kapel, og jeg glemmer aldrig det øjeblik, da hendes fem brødre og en søster i dyb sorg stod omkring kisten og så deres søster for sidste gang. Få dage senere blev hun begravet fra Humlebæk Kirke af pastor Porsberg og gravsat på kirkegården.

Efter begravelsen skrev jeg en artikel om Inger-Lise og sendte den til Kristeligt Dagblad, der bragte den under overskriften:

Spørgsmål til de unge af Søster Licie, Sct. Lukas Stiftelsen i Hellerup

Den 22. Juli – en strålende skøn dag – ramtes i Kæmpedalen ved Hasle en glad 19-årig ung pige, Inger-Lise Olsen, af en ulykke, der 8 dage senere, trods en enestående indsats fra læger og sygeplejersker, kostede hende livet.

Gennem det sidste år af denne unges liv havde jeg rig lejlighed til at følge hende og lære hende at kende, idet hun i det år tog uddannelse som barneplejerske.

At hun havde valgt barnepleje af kærlighed til børn og i ønsket om at være noget for børn, var hævet over enhver tvivl. Det kom klart til udtryk både i hendes færden blandt dem, og når man talte med hende om den enkelte af de 4 børn, der var betroet til hendes omsorg. Hun havde et godt og praktisk håndslag, var ærlig og pålidelig med et vågent blik for de ting, hun havde med at gøre, og når man så hvordan "hendes" børn var knyttet til hende, fortalte det én, at

hun også havde den evne at kunne give disse børn en følelse af tryghed. Dertil kom, at hun var loyal og ikke tålte udenforståendes kritik af hendes arbejdsplads. Hun var således ikke alene en dygtig barneplejerske, men også en god barneplejerske.

De få af hendes kammerater som hun knyttede sig særlig til, mindes hendes som en usædvanlig ven. Hun følte sig stærkt forpligtet i sit venskab, var hjælpsom mod alle og tro mod det, hun mente var ret. En ven man kunne have fortrolighed til. I samværet med sine venner søgte hun at finde et troens ståsted. Det var svært for hende og de mindes, hvorledes hun i samtaler ud fra de vanskeligheder, hun syntes livet – og vi troens mennesker – bød hende, kunne ramme så præcist, at de næsten selv blev tvivlere.

Selv mindes jeg – gennem breve og sludrestunder – hvordan hun på samme tid kunne føle trang til og ligesom være angst for at lukke op for de tanker, hun gik med, og hvordan hun, fordi man var hendes overordnede, næsten undskyldende holdt fast ved et synspunkt, hun ikke mente, at hun kunne vige fra. På en tiltalende måde havde hun sine meningers mod.

Da ulykken ramte hende, gav hun for alvor efter for trangen til at lukke sig op. Hun var da nået så langt i sin søgen, at hun havde fundet sit troens ståsted, og da hun sammen med sin mor og far modtog nadveren, oplevede hun et af sit livs lykkeligste stunder. Hun var lykkelig. Optaget af, hvad hun skulle nå gennem de evner, hun havde, og hvordan hun til hjælp for andre, skulle leve den tro – det nye – der var kommet ind i hendes liv. Hvad hun bekendte sig til, gav hun udtryk for den sidste søndag af sit liv, da hun fik lov at vælge morgensang og valgte: "Du Herre Krist, min frelser est". Den følgende onsdag om morgenen døde hun!

Man har spurgt sig selv, hvorfor denne strålende, rigt udstyrede unge pige, som man heller ikke syntes samfundet havde råd til at miste, skulle kaldes bort. Det man oplevede ved hendes sygeseng, lod én forstå, at man ikke stod overfor noget, der var meningsløst og uden plan, og man fyldtes af tak til de mennesker, hvis indsats forlængede hendes liv med nødvendige 8 dage.

Hendes død har gjort et smerteligt indtryk på mig og forpligtet os, der kendte til, hvad hun var – og ville – og den har givet mig nogle spørgsmål til dig, der er ung som hun: Hun valgte at sætte sin tid, sine evner og sine kræfter ind i en søgen efter det, der er værdifuldt i livet. Gør du det?

Da hun blev klar over den vej, hun syntes måtte være hendes vej gennem livet, var hun optaget af at gå den. Er du det?

Hun kommer ikke til at leve det, der var et af hendes mål. Ved sin færden at hjælpe andre til tro på Gud. Vil du prøve at gøre det til hjælp for dem, du færdes blandt?

Søster Licie

Inger Daae Lie rejste efter sin uddannelse hjem til Norge. Hun blev gift med Terje Ryngøye, og de bor i Bergen. De har to børn og fire børnebørn. Det ældste af deres børn hedder Inger-Lise og det yngste Eva.

I årenes løb besøgte de mange gange Inger-Lises mor, Ester, ligesom hun også mange gange var på ferie hos dem. Den sidste gang, de besøgte hende, var i 2003, da Ester boede i en ældrebolig i Portugalsgade, hvor Musse – en af

*Inger Daae Lie.
Foto: Inger og Terje Ryngøyes
album*

Inger-Lises søskende – boede hos hende et par dage og sørgede for en frokost.

Ved den lejlighed besøgte de også mig, og jeg mindes med glæde vores samvær og er glad for, at jeg kan regne dem blandt mine venner.

Da jeg efter Inger-Lises begravelse kom tilbage til Sankt Lukas Stiftelsen, skulle jeg arbejde i køkkenet, hvor søster Meta Holst var leder, men der var jeg kun i kort tid, indtil jeg kom tilbage til spædbørnehjemmet. Hjemmets læge hed Ernst Gjørup (1893-1960), som også var læge på Dronning Louises Børnehospital.

I sommeren 1957 arbejdede han nogle måneder på Grønland, og det gjorde et stærkt indtryk på mig, da han en dag samme år kom og viste os lysbilleder og fortalte om sit arbejde. Nu da jeg var tilbage på hjemmet, genoplevede jeg i tankerne, hvad jeg havde set og hørt, og en dag stod det klart for mig, at jeg måtte til Grønland og prøve at hjælpe dér. Jeg fortalte det til dr. Gjørup, der lovede, at han ville gøre, hvad han kunne for at hjælpe mig, og jeg husker tydeligt den dag, han kom og med tårer i øjnene fortalte mig, at jeg nu kunne komme derop, og jeg husker også, at han klappede mig på kinden, da jeg takkede ham.

Da formaliteterne med Grønlands Styrelse var i orden, måtte jeg fortælle Sankt Lukas Stiftelsens ledelse, hvad jeg havde gjort. Jeg kan ikke huske navnet på den søster, jeg skulle tale med, men jeg kan huske, at jeg fik at vide, at det ikke var sædvane, at en søster selv valgte arbejdsplads.

Det havde jeg slet ikke tænkt på, og det endte med, at jeg trådte ud af søster-fællesskabet. Ved min afsked var der to udtalelser, der gjorde mig særlig glad.

Forstanderinde søster Eva Lyngbye sagde til mig, at hun, efter at have læst min artikel i Kristeligt Dagblad, godt forstod, at jeg måtte tage til Bornholm. Og da jeg sagde farvel til forstander Johannes Müller, sagde han til mig, at jeg skulle være velkommen, hvis jeg en dag skulle ønske at komme tilbage.

Grønlands Styrelse gav mig et forskud af min løn, så jeg dels kunne købe udstyr i et lager, de henviste mig til, dels kunne anskaffe nogle ting, jeg gerne ville have med. Og Inger-Lises mor forærede mig det tøj, jeg kunne bruge fra Inger-Lises garderobe.

Da alt var pakket, og jeg havde taget afsked med alle på spædbørnehjemmet og mine andre venner, kørte Sankt Lukas Stiftelsens inspektør, Seitzberg, mig til lufthavnen, og dermed begyndte et nyt afsnit af mit liv.

1959 – 1962, de grønlandske år

Jeg har en erindring om, at jeg kom til Grønland den 2. oktober 1959. Det skete med fly til Sønder Strømfjord på vestkysten. Her måtte vi overnatte, inden vi med et andet fly kunne fortsætte til flyvepladsen ved Kulusuk på østkysten.

Fra Kulusuk sejlede vi til Tasiilaq (Ammassalik) i et gammelt, snavset og dårligt vedligeholdet skib. Ved ankomsten til Tasiilaq skete der en tragisk ulykke, idet en åben jernlem faldt ned over en af dem, jeg rejste sammen med. Jeg kendte hende ikke, men det gjorde et dybt indtryk på mig.

I Tasiilaq skulle jeg bo nogle dage hos distriktslæge Jørgen Bøggild, inden jeg skulle forsætte til sygeplejestationen på udstedet Kungmiut, der ligger nogle timers sejlads nord for Tasiilaq. Fra opholdet i Tasiilaq husker jeg, at jeg fik at vide, at sygeplejestationens møbler var væk, og at jeg midlertidigt skulle låne nogle andre. Jeg skulle også have medikamenter, kirurgiske instrumenter, et mikroskop og proviant med fra sygehuset. Desuden skulle en mand tage med og hjælpe mig de første dag. Da alt var samlet, blev vi en dag med godt vejr sejlet til min nye arbejdsplads.

Mungmiut, Foto: Knud og Sofie Lennerts album

Sygeplejestationen lå et stykke fra havnen oppe på et nøgent fjeld. Det var et gult, toetages hus, hvor der i stueetagen var en entre, en konsultationsstue, en opholdsstue og et køkken.

Fra entreen var der en trappe op til første sal, og her var der et soveværelse, et værelse til eventuelle patienter og et depotrum. På venstre side af huset var der en tilbygning, hvor der var en generator, der blev sat i gang, når jeg skulle bruge mikroskopet. Desuden var der en balje, hvor jeg om vinteren kunne opbevare de frysevarer, jeg fik fra Tasiilaq sygehus.

Da vi ankom til huset og skulle til at sætte de medbragte ting på plads, fik vi at vide, at nogle danske håndværkere havde taget komfuret og byttet det med et mindre fra deres beboelsesvogn. Efter nogen diskussion bøjede de sig og kom med komfuret. Så gik der nogle dage med at indrette huset og sætte alt på plads, og da vi var færdige, rejste min hjælper, og mit arbejde kunne begynde.

Kungmiut havde ca. 200 beboere, da jeg ankom. Nogle af dem boede i røde træhuse, som danske håndværkere havde bygget. Andre boede i gamle jordhytter med en lang, lav træbriks, hvor familien sov.

Nede ved havnen var der en butik og en bolig til udstedsbestyreren. Han hed Ulrik Lennert og boede der sammen med sin kone Regina og deres børn; Karoline, Else, Grethe, Steen, Lilian og Hans.

*Ulrik og Regina Lennert med 7 af deres 8 børn.
Foto: Knud og Sofie Lennerts album*

Lidt længere fra havnen og til venstre boede Johanne Andreassen. Det var hendes familie, der havde grundlagt Kungmiut, og da Knud Rasmussen optog sin film "Palos Brudefærd", skete det i Kungmiut med beboere derfra, og Karale Andreassen var hans rådgiver.

Gik man op mod sygeplejestationen, kom man forbi skolen, og lidt til venstre for denne lå der et hus, hvor Kungmiuts kateket (skoleleder og hjælpepræst), Henrik Abelsen, boede, og hos ham kunne jeg komme i radioforbindelse med blandt andre distriktslægen.

Lidt højere oppe og til venstre for sygeplejestationen lå kirken, og til højre for denne lå kirkegården. Om kirken fik jeg at vide, at Henrik Abelsen under Bolig- og Grønlandsminister Johannes Kjærbøls besøg i 1955 havde sagt til ministeren, at befolkningen ønskede at få en kirke, og da svaret var undvigende, havde han spurgt, om det ikke var ham, der var minister. Resultatet blev, at de fik deres ønske opfyldt.

Når man gik fra sygeplejestationen og et stykke til højre, var der et sted, hvor man kunne hente vand. Det kom op fra undergrunden, og fra vandhullet var der lavet en bred rende, så vandet kunne løbe gennem udstedet og ud i fjorden nede ved havnen.

Selvom jeg havde taget nogle timer i grønlandsk, var det nødvendigt for mig at have en tolk. Hun hed Kamilla og var meget dygtig. Hendes mand hed Jeremias og var ansat hos Ulrik Lennert som førstemand i butikken.

Da jeg efter nogen tid mente, at jeg kunne klare mig selv i konsultationen, oplevede jeg en dag følgende: Jeg hørte entredøren gå op og bad vedkommende komme ind. Da ingen reagerede, gik jeg derud og så en ung pige stå og se sig om. Det viste sig, at jeg havde sagt til hende, at hun skulle vaske sine hænder.

Sidst i oktober fik jeg post fra Danmark, og der skulle gå ca. fire måneder, før jeg igen fik post. Den dag det skete, husker jeg tydeligt. Det var distriktslægen, der kom med posten. Han stod med hænderne bag ryggen og spurgte mig, hvilken hånd jeg ville have. Efter mit valg fik jeg nogle breve. Dette gentog sig, indtil jeg havde et bundt breve, som det tog mig en stor del af natten at læse.

Vejret i Kungmiut kunne ændre sig på kort tid. Jeg kan huske, jeg var ude en dag solen skinnede. Ved et af husene så jeg en mand gå og binde ting fast. Da jeg spurgte ham hvorfor, svarede han, at fjeldet ryger og der kommer snart en Piteraqa (en stærk storm). Jeg så op mod fjeldet og kunne godt se, at sneen hvirvlede op fra toppen. Kort tid efter at jeg var kommet hjem, ramte stormen udstedet.

Jeg oplevede andre storme og husker især en. Jeg skulle en dag i sne og storm ud til en fødsel i et hus, der lå på den anden side af vandhullet. Jeg husker ikke noget om fødslen, men jeg husker hjemturen ... Da jeg havde gået et stykke tid, stormede det så voldsomt, at jeg måtte standse og støtte mig til min skistav. Men jeg stod og sundede mig, var der et ophold i vindstødene, og da kunne jeg pludselig se, at jeg var standset på kanten af vandhullet!

Jeg startede mit arbejde i Kungmiut på den måde, at jeg gik ud i hjemmene og tilbød mødrene hjælp til deres spæde børn, men da jeg mærkede en stigende modvilje, sammenkaldte jeg mødrene og spurgte dem, om de hellere ville komme på sygeplejestationen. Det sagde de alle ja til og tilføjede, at det også var lettere for mig. På det tidspunkt var der 25 børn under to år, og de blev alle undersøgt en gang om måneden. Ved disse undersøgelser kunne jeg konstatere, at ingen dansk mor kunne give sit spæde barn en mere omhyggelig pasning end den, den grønlandske mor gav sit barn.

Fra arbejdet i Kungmiut husker jeg bl.a., at jeg den første vinter opdagede, at nogle af beboerne havde fået gonorre. Da jeg spurgte de pågældende om deres kontakter, viste det sig, at 16 personer levede sammen som i et ægteskab!

De syge blev behandlet med sulfomethiasol-tabletter, som de tre gange daglig, på bestemte tidspunkter, skulle komme og indtage i konsultationen.

Da der en dag kom danske håndværkere for at fortsætte byggeriet af boliger til befolkningen, gik jeg ned til dem og fortalte, at de risikerede at blive smittet, men de ville ikke tro mig og kaldte det tantesnak. En dag kom så en af håndværkerne og fik konstateret, at han var blevet smittet. Da han i lighed med grønlænderne fik at vide, at også han hver dag skulle komme i konsultationen og indtage sin medicin, bad han om at få den udleveret, men jeg var ubøjelig, så han måtte hver dag komme, så alle kunne se, hvem der var smittet.

En dag kom der en pige på ca. syv år, fordi hun havde skoldet håndryggen på sin højre hånd. Jeg havde specielle forbindinger til skoldninger og forbrændinger, men familien ønskede, at der også skulle bruges sælspek. Det lykkedes mig at få lov til at bruge den sterile forbindelse og oven på den smøre noget olie, så forbindingen ikke blev stiv. De følgende ni dage blev der hver dag smurt olie på forbindingen, og da den blev fjernet, var det en glæde at se, hvor fin hånden var.

Den oplevelse fik mig til at spørge om, hvordan man tidligere havde klaret sig, og jeg kan huske, at man fortalte, at en af Johanne Andreassens brødre som barn havde brækket sit ene skinneben. Et stykke sælskind blev syet om benet og vædet med vand, så det blev stift, og da det senere blev fjernet, kunne man ikke se, at benet havde været brækket. Det kunne jeg selv se, for han boede stadig i Kungmiut.

En af de begivenheder, jeg ikke håndterede på en klog måde, var en influenza-epidemi. Mange af de syge troede, at de ville blive raske, hvis de fik penicillin, men jeg havde lært, at det skulle jeg bruge til følgesygdomme som f.eks. lungebetændelse. Det prøvede jeg en dag at forklare en patient og hørte tolken oversætte det til, at han ikke måtte få penicillin, og det skabte naturligvis vrede.

En dag skulle jeg ud til Ivan og hans kone, hvis hus lå længst væk. Jeg gik over isen, fordi det var den korteste vej. Pludselig lød der et skud, og en kugle fløj forbi mit hoved. Jeg tror ikke, at den skulle ramme mig, men være en advarsel. Jeg kan huske, at jeg bestemte, at jeg på hjemvejen ville gå forbi huset for at vise, at jeg ikke var bange. Jeg kan også huske mandens ansigt og den angst, jeg følte, da jeg gik hjem.

Da jeg en anden gang skulle ud til Ivans hus, spurgte jeg nogle, om isen var sikker, og da de sagde ja, gik jeg roligt ud på den. Jeg havde min skistav i hånden og gik med raske skridt. Pludselig faldt jeg i en våge og tabte skistaven, fordi jeg ikke havde taget remmen om mit håndled. Jeg kan huske, at det var som om mine ben blev suget ind under isen. Jeg kunne ikke komme op, men da var det som om der var en, der tog fat i mig og trak mig op på isen. Det er svært at skrive om dette, fordi mange nok vil mene, at det er ren fantasi, men det er det ikke. Det er skrevet, som jeg oplevede det.

Jeg måtte opgive at tage ud til Ivan og gik tilbage til det sted, hvor jeg var gået ud på isen. Der fik jeg at vide, at et hundespand dagen før var gået igennem isen på det samme sted. Mit tøj var stivfrossent, og da jeg var kommet hjem, kom min gode nabo Karola Sikivat og hjalp mig.

En af de oplevelser, der gjorde et stærkt indtryk på mig, var da en fanger forsvandt under en snestorm. Da stormen hørte op, fandt man ham frosset ihjel, bragte ham hjem, og jeg blev bedt om at komme.

Da jeg kom ind i huset, så jeg, at der sad nogle beboere på gulvet, og at den døde lå på et bord. Der var meget varmt, dels på grund af en Petromax-lampe, der både lyste op og varmede, dels på grund af det varme komfur. Min opgave var, at jeg ved hjælp af de strygejern, der stod på komfuret, skulle tørre mandens tøj op. Jeg kan ikke huske, hvor lang tid det tog, men det var en barsk oplevelse!

Vinteren 1960/61 døde Kungmiuts ældste beboer. Hun hed Emilie og havde været deltager i den første konebådsfærd fra Vest- til Østgrønland (se nedenfor), men i modsætning til de andre deltagere, var hun blevet i Kungmiut. Hun var blevet tynd, havde mange rynker, og ved afslutningen af hendes liv må hendes alder have været 80-90 år.

Jeg blev bedt om at komme, og de timer, jeg var hos hende, tror jeg aldrig, jeg glemmer. Jeg oplevede et menneske, der var fuldstændig afklaret og kun ønskede at få lov at dø i fred. Efter sin død blev hun lagt på en hundeslæde, som nogle unge mænd trak op til kirken. Det var en frostklar nat, og mange af hundene hylede. Da jeg gik hjem, var jeg taknemlig for, hvad jeg havde fået lov til at opleve.

Søren Thalund, der er ansat i Grønlænderhusets Kultur- og Informationsafdeling, har fortalt mig følgende om konebåden og den første konebådsfærd:

Konebåden havde en ramme af træ, der var beklædt med skind fra Grønlands største sæl, klapmydsen. Båden blev roet af otte kvinder, og den blev styret af en kvinde, der sad bagest i båden. Den første konebådsfærd fandt sted i 1884 og blev ledet af Gustav Holm.

De første, der tilbød at hjælpe mig på sygeplejestationen, var Ulrik og hans søster Amanda. Det skete kort tid efter, at jeg var ankommet, og i en periode var det dem, der gjorde rent hos mig og sørgede for, at jeg havde det vand, jeg skulle bruge.

De to søskende boede hos deres mor i et træhus, som Ulrik havde bygget. En dag kom han op til mig og sagde, at hans mor var døende og ønskede, at jeg skulle komme. Da vi kom ind i huset, så jeg moderen ligge på en briks, og på gulvet sad Amanda sammen med andre beboere fra Kungmiut. Ulrik gik hen og satte sig hos sin mor, der var rolig og ikke havde brug for hjælp, så jeg blev stående i baggrunden.

Jeg kan ikke huske, hvor lang tid der gik, men pludselig sagde den døende noget, og Ulrik bad mig komme hen til hende, for hun ville sige farvel til mig. Det var en bevægende oplevelse, som jeg er taknemlig for. Jeg deltog i hendes begravelse og kan huske, at Ulrik gik foran kisten med et stort trækors, som han havde lavet. Jeg kan også huske, at det gjorde indtryk på mig, at der var vand i den grav, hvor kisten skulle sættes ned.

En dag kom der en ung pige op på sygeplejestationen, fordi en nål var knækket i hendes ene håndflade, og nu skulle jeg fjerne nålen. Jeg kan tydeligt huske, hvor bange jeg var, og bad en stille bøn om, at det måtte lykkes. Jeg desinficerede håndfladen, lokalbedøvede stedet og med en skalpel (operationskniv) skar jeg et lille snit. Derefter tog jeg en pincet (gribetang), fik fat på nålen og trak den ud. Da såret var syet sammen og hånden forbundet, fulgte jeg hende ud. Der så jeg, at mange af Kungmiuts beboere stod uden for huset, og jeg var glad for at kunne fortælle dem, at nålen var fjernet.

Engang kom der en mand fra et andet udsted, hvis navn jeg ikke kan huske. Han sagde, at han skulle hente mig, fordi en af beboerne var syg. Det var lyst, da vi tog af sted. Solen skinnede

på den frosne sne, og jeg kan huske, at den glimtede på isen, som om der var strøet diamanter på den. Da vi kom til udstedet, var det blevet mørkt, og det viste sig, at der ikke var nogen, der var syg. Hvordan vi overnattede, husker jeg ikke, men næste dag tog vi tilbage til Kungmiut.

Hos Ulrik fik jeg at vide, at hvis man hentede hjælp, fik man det betalt, men at den pågældende mand naturligvis ikke fik noget ud af det.

En anden gang kom der en båd fra det sted i Sermilikfjorden, hvor en del af Kungmiuts beboere opholdt sig om sommeren for at fange ammassatter (hører til laksefamilien, og den, man fangede i Sermilikfjorden, var ca. 12 cm lang). Nu var der en, der havde skåret sig i hånden, og de ønskede, at jeg skulle komme.

Jeg ville nødig forlade Kungmiut, fordi en af fangerne dér var meget syg, så jeg spurgte, hvor lang tid det ville tage at ro hen til et fjeld, som jeg syntes lå forholdsvis tæt på. Da jeg fik at vide, at vi så var nået halvvejs, tog jeg af sted. Jeg var selv med til at ro, og det tog os otte timer at komme ind til sommerpladsen, men alligevel var der ikke brug for min hjælp, fordi en af de andre beboere havde syet såret sammen. På tilbaketuren var jeg ikke med til at ro. Da vi kom til Kungmiut, fik jeg at vide, at fangeren var død, og det blev jeg meget ked af.

Til højre for sygeplejestationen lå der et rødt hus. Her boede Bertel og Karola Sikivat. Bertel var fanger og fisker. Desuden var det ham, der om søndagen og på andre flagdage hejste det danske flag på den flagstang, der stod oppe ved kirkegården. Jeg kan huske, at jeg mange gange har set ham gå derop. Han gik altid med rolige skridt og bar det sammenfoldede flag med begge hænder.

Karola hjalp flere af Kungmiuts kvinder, når de skulle føde. Hun var kraftig og havde let til smil, men kunne også blive meget vred, som dengang, der var en, der skældte et barn ud. Da hørte jeg hende sige til den pågældende, at hun ikke skulle tale til et barn, som om det var et voksent menneske.

Karola var også et roligt og tålmodigt menneske. Det blev jeg vidne til, da hun engang var hos en fødende, og jeg blev tilkaldt, fordi kvindens livmoder ikke ville udvide sig nok. Med hænderne prøvede hun ved rolige bevægelser at gøre åbningen større, og da jeg sagde til hende, at jeg syntes, vi skulle bruge en saks, bad hun mig vente lidt. Da hendes anstrengelser lykkedes, var jeg glad for, at jeg havde lyttet til det, hun bad mig om.

Karola blev min uundværlige Kiffaq (hushjælp), da hun afløste Amanda og Ulrik. Hun sørgede for, at der altid var rent hos mig og hjalp mig også på andre måder, blandt andet da vi prøvede at stoppe den luseplage, der var blevet et stort problem for mange af beboerne, især for børn og unge.

Det første år Karola var hos mig, fødte hun en søn. Jeg var ikke med til fødslen, men blev tilkaldt, fordi drengen holdt op med at trække vejret. Jeg fik vejrtrækningen i gang igen ved mund-til-mund-metoden. Da jeg måtte gentage dette, tilkaldte jeg distriktslægen over radioen hos Henrik Abelsen. Da lægen var ankommet til sygeplejestationen, kom der igen bud om, at drengens vejrtrækning var stoppet. Hvad lægen gjorde for at redde drengens liv, husker jeg ikke, men da han tog tilbage til Tasiilaq, var drengen tilsyneladende rask.

Drengen blev senere døbt Kristian, fordi Bertel og Karola ønskede, at han skulle have min fars navn. De ønskede også, at jeg fremover skulle have leveren fra den sæl, der blev fanget i

det net, de nu kaldte mit. Det blev jeg meget rørt over, for jeg vidste, at leveren var en særlig spise for dem. Også jeg kom til at holde af den – dog ikke rå men stænket med citron og stegt på dansk manér.

Det venskab, der udviklede sig mellem os, betød meget for mig, og jeg tænker tilbage på det med taknemlighed.

Inden jeg rejste fra Kungmiut, oplevede jeg, at Kristians psykiske adfærd ændrede sig, og jeg erfarede senere, at han, som årene gik, blev mere og mere syg og til sidst måtte sendes til behandling på en institution i Danmark. Det berørte mig dybt.

Da jeg ankom til Kungmiut, boede der allerede en dansker dér. Han var kommet dertil som håndværker, men da han begyndte at komme sammen med en grønlandsk pige, som han senere stiftede familie med, valgte han at blive boende i Kungmiut. Hans færden var en god kontrast til de håndværkere, der om sommeren opførte sig på en sådan måde, at man skammede sig over dem og forstod den vrede, de blev årsag til.

En af håndværkerne opførte sig dog anderledes. Det var en maler, og da hans arbejde ikke var færdigt, blev han i Kungmiut, da de andre rejste. Han tog imod mit tilbud om, at han hver aften kunne komme og spise middagsmad hos mig. I den tid, han spiste hos mig, var han altid velsoigneret og høflig, og ikke en eneste gang opførte han sig ukorrekt.

En dag kom han og fortalte mig, at han nu var flyttet sammen med en grønlandsk pige, der ville sørge for hans mad. Som tak for den tid, han havde haft sin daglige gang på sygeplejestationen, malede han forskellige figurer på væggen fra stueetagen og op til første sal. Da han kom for at sige farvel til mig, fortalte han, at han ikke kunne tage pigen med til Danmark, men at han havde givet økonomisk hjælp.

To gange modtog sygeplejestationen en stor papkasse med indsamlet tøj fra Danmark. Jeg husker ikke, hvem der havde sendt det, men det blev anledningen til et samarbejde med Ulrik og Regina og begyndelsen til et venskab.

Sagen var, at jeg fra mit stuevindue havde set, at noget af det udleverede tøj lå på fjeldet. Da jeg fortalte det til Ulrik og Regina, foreslog de, at der skulle betales et lille beløb for det tøj, man fik med hjem, og for de penge skulle der købes tøj til nyfødte. Tøjet skulle så fordeles i små trækasser fra butikken og gives til de fødende. Det blev Regina, der tog sig af det, og samtidig begyndte hun gratis at undervise kvinderne i barnepleje. Under en ferie i Danmark fortalte jeg om det, og jeg er glad for, at det resulterede i, at hun fik betaling for sin indsats.

I 1960 fik sygeplejestationen en tilbygning på højre side af huset, hvor der var indrettet et kombineret vaske- og baderum. Jeg kan huske, at der til venstre var en stor vandbeholder og til højre et badekar.

Fra januar 1961 kunne Kungmiuts 76 skolebørn få en ugentlig afvaskning, hvor den eneste betingelse var, at de skulle medbringe rent tøj. Afvaskningen foregik på den måde, at den, der skulle vaskes, stod i badekarret, fik håret og kroppen vasket og derefter blev skyllet med et fad vand.

En af børnene, Kuitse, der siden Ulrik og Amanda sluttede hos mig, havde sørget for, at jeg havde vand nok til mit daglige forbrug, sørgede nu også for, ved hjælp af et par store spande,

at der altid var vand nok i beholderen. Jeg kan ikke huske, hvor mange børn der mødte op, men de, der kom, var glade for ”badet”.

Da jeg efter en ferie i Danmark i kom tilbage til Kungmiut, medbragte jeg læsestof om fødsler. Grunden var, at Reginas sidste fødsel havde været meget problematisk med en fastsiddende livmoderkage. Nu var hun gravid igen, og selvom lægen havde anbefalet, at hun tog til Tasiilaq, ønskede hun at føde derhjemme. For at være godt forberedt til Reginas fødsel, læste jeg de følgende måneder mange gange om de problemer, der kunne opstå under fødslen.

Den 2. januar 1962 fødte Regina en søn (Knud), men også denne gang sad moderkagen fast. Jeg tog sterile handsker på, smurte den højre hånd ind i steril vaseline, første forsigtigt hånden ind i livmoderen, og mellem to fingre ”klippede” jeg den streng, der holdt moderkagen fast, hvorefter jeg hurtigt tog hånden ud igen. Jeg var meget lettet, glad og taknemlig, da jeg kunne gå ned til Ulrik og fortælle ham, at Regina og hans nyfødte søn havde det godt.

Blandt de ting, jeg tog med til Kungmiut, var der en stor transistorradio, og gennem den lykkedes det mig at høre nogle udsendelser fra DR. Det skete ved hjælp af en ledning fra sygeplejestationens tag over til taget på Bertel og Karolas hus, derfra til taget på deres nabos hus, videre til taget på min genbos hus og til sidst tilbage til sygeplejestationen. Jeg kan ikke huske, hvordan jeg førte ledningen ind i huset.

En dag, hvor jeg tændte for radioen, hørte jeg et interview, hvor Sankt Lukas Stiftelsens forstanderinde, Eva Lyngbye, fortalte om sit liv. Det var en god oplevelse. En udsendelse, jeg glædede mig til at høre, var julehilsner fra Danmark til Grønland. Jeg ventede ikke selv at få en hilsen, for jeg vidste, at det var forbeholdt ens familie. Men pludselig hørte jeg mit navn, og til min store overraskelse og glæde fik også jeg en hilsen. Det viste sig, at Valdemar Poulsens enke, Elisabeth Poulsen, var taget ind i Radiohuset og havde fortalt om min tilknytning til familien, og derfor havde de givet hende tilladelse til at sende en hilsen.

Jeg tog også et 8 mm filmkamera med, men hvilke begivenheder jeg filmede, og hvem der fik filmen, kan jeg ikke huske. Derimod kan jeg huske, at Danmarks Radio i 1961 sendte et filmhold, ledet af Henrik Anthonsen, til Tasiilaq-distriktet for at optage en film om forandringerne i fangersamfundet. De kom også til Kungmiut, hvor de blandt andet optog film fra mit arbejde dels på sygebesøg og dels på sygeplejestationen. Desværre eksisterer originalen ikke mere, og i den kopi, som Ulrik Lennerts datter Ane Sofie og hendes mand, Peter Fr. Rosing, forærede mig, har jeg ved et uheld fået slettet indledningen.

Med i min bagage havde jeg også Bibelen, som jeg hver dag læste i, og på den måde fik jeg læst alle kapitlerne. I Kungmiut købte jeg en grønlandsk salmebog, og hvis mit arbejde ikke hindrede mig, gik jeg i kirke om søndagen. Under gudstjenesten oplevede jeg, at det ikke var så svært at lære at synge med på salmerne.

En aften under en sammenkomst i skolens klasseværelse hørte jeg deltagerne flerstemmig synge grønlandske sange og salmer med stemmer, der passede så harmonisk sammen og var så melodiske, at det blev en oplevelse, jeg stadig kan huske og tænker tilbage på med stor glæde.

I Kungmiut var det en tradition, at nogle af beboerne julenat gik fra hus til hus og sang salmer, og det oplevede jeg julenatten 1959. Jeg kan huske, at det var klart vejr, og at jeg indimellem om natten kunne høre salmesangen. Julemorgen nåede de frem til

sygeplejestationen. Den sidste salme, de sang, var den grønlandske julehymne ”Guuterput”, og siden har den salme betydet noget særligt for mig.

En dag i maj måned 1962 rejste jeg fra Kungmiut hjem til Danmark. Inden jeg rejste, havde Kuitse spurgt mig, om han måtte komme med og bo hos mig. Det ønskede kunne jeg ikke opfylde, for jeg havde ikke noget hjem at tilbyde ham. For hans trofaste hjælp forærede jeg ham en riffel, jeg selv havde prøvet at lære at håndtere, og da han skulle konfirmeres, sendte jeg konfirmationstøj op til ham.

Samme dag som jeg skulle rejse, ankom min afløser, og jeg var glad for, at jeg til hende kunne aflevere en sygeplejestation, der var hovedrengjort og med nylakerede gulve. Den båd, min afløser var ankommet med, skulle sejle mig til flyvepladsen ved Kulusuk nord for Tasiilaq. Nede på havnen var der mange mennesker, og som afskedshilsen blev der affyret geværskud op i luften, da båden sejlede. Det var en god oplevelse.

Jeg kan huske, at solen skinnede, at vejret var roligt, men den lille afstand, der var fra vandoverfladen op til rælingen, bekymrede mig. Turen gik godt, og vi ankom i god behold til flyvepladsen, hvor jeg sammen med andre skulle videre med fly til Søndre Strømfjord. Vi kom ikke af sted til den fastsatte tid, fordi flyet skulle have udskiftet en motor, men så snart det var sket, lettede vi.

Jeg kan ikke huske, hvor længe vi havde fløjet, da jeg gennem et vindue opdagede, at det så ud som om flyet ville ramme et fjeld. Jeg blev fuldstændig paralyseret af skræk. En mand, der sad foran mig, sov, men andre begyndte at skribe. Katastrofen blev afværget, men resten af turen var jeg meget bange.

Da vi ankom til Søndre Strømfjord, måtte flyet kredse flere gange over området, før det kunne lande, og efter landingen så jeg, at der både var slukningskøretøjer og ambulancer på landingsbanen. Samme dag skulle jeg flyve videre til København, Jeg var bange, men turen gik godt, og vi landede uden problemer.

Jeg tog med bussen ind til lufthavnsterminalen i København og derfra i bil til Frederiksberg. Solen skinnede, og jeg kan huske, at da jeg så blomsterne og det nyudsprungne løv udbrød: Mit skønne land. Da forstod jeg den unge grønlænder, jeg havde set stå og skue ud over Kungmiut og fjorden. Han havde været på et ophold i Danmark og fortalte mig, at han der havde savnet sit hjemsteds særpræg.

Jeg skulle bo på Drosselvej 38, hvor overlæge Valdemar Poulsens enke, Elisabeth Poulsen, havde åbnet sit hjem for mig, mens jeg søgte en ny stilling. Jeg fik igen stilling som sygeplejeassistent på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup og dermed begyndte et nyt afsnit af mit liv.

*Licie i 1962, netop hjemvendt fra Grønland.
Foto: Hans Henrik Dalgaards album*

Venskabet med Ulrik og Regina Lennert fortsatte, selvom der var kommet så mange kilometer imellem os.

De var kommet til Kungmiut i 1959, og de rejste derfra i 1969 for at bosætte sig i Kangaatsiaq syd for Aasiaat (Egedesminde). I 1974 rejste de til Qaanaaq nord for det gamle Thule. Om deres ophold i Qaanaaq har fotograf og forfatter Varvara Hasselbalch, der i 1980 var på rejse til Qaanaaq og skrev om det i bogen ”Varvaras Verden”, der udkom på Aschehougs forlag i 1997.

På side 157 står der om Ulrik og Regina: *Handelschef og politibetjent Ulrik Lennert og hans kone Regina var enestående gæstfrie. De åbnede deres hjem for os, gav os mad og husly. Stort var huset ikke. En overgang, da vi blev for mange, sov jeg under deres spisebord. Men glad var jeg, så havde jeg da tag over hovedet. Regina bagte småkager og rugbrød, trak delikatesser ud af fryseren, lavede mad – altid var der gæster på besøg, Hun var altid på farten. Regina, tro mod sit navn, var Qaanaaqs dronning. Ulrik lå heller ikke på den lade side, der var både arbejde og problemer nok, han var konge over området.*

På side 158 står der: *Der gik kuk i et telegram, som Henning sendte til Ulrik: – send seks sild (der skulle have stået film i stedet for sild). Ulrik svarede: – Kommer med seks dåser sardiner. Desværre ingen sild.*

På side 159 fortæller Varvara Hasselbalch om sin dramatiske afrejse fra Grønland og om Ulrik Lennerts hjælp; *Hun var på sin fødselsdag den 16. april inviteret til en reception i Langelinie Pavillionen for prins Georg, der også havde fødselsdag den 16. april. Derefter skulle hun selv have 60 gæster til buffet. På den fastsatte afrejsedag var vejret så dårligt, at en helikopter fra Thule ikke kunne komme til Qaanaaq. Dertil kom, at udstedets bedste hundespand og hundekuske ikke var hjemme,*

men det lykkedes for Ulrik Lennert at samle tilstrækkelig mange hunde sammen og gøre alt så godt, at hun nåede hjem i rette tid.

Samme år flyttede Ulrik og Regina Lennert til Qeqertarsuaq (Godhavn), og i 1983 flyttede de til Sisimiut (Holsteinsborg), hvor de boede resten af deres liv.

I 1966 var Ulrik og Regina Lennert sammen med deres børn på ferie i Danmark. Mens de var her, tog de den da firårige Knud med på ferie i Spanien, og da de kom tilbage, besøgte de mig på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup, men da det var midt i arbejdstiden, blev det kun til et kort besøg, men det er dybt prentet i min bevidsthed.

Da Knud hilste på mig, lagde han noget i min hånd. Det var et lille billede af Madonna med barnet, indrammet i en oval messingramme, hvor der på bagsiden var en fod. Det var en gave som tak for den lykkelige udgang af hans fødsel. Billedet stod på mit chatol, indtil jeg bad hans søster Lilian om at opbevare det, så han en dag kunne få det tilbage, og i 2000 afleverede hun det til ham.

I årenes løb fik jeg mange jule- og fødselsdagshilsner fra familien Lennert. En dag fik jeg et brev, jeg blev meget rørt over. Det var en invitation til at besøge dem i Kangatsiaq syd for Aasiaat (Egedesminde). De ville betale min rejse og mit ophold, bare jeg ville komme. Jeg kan ikke huske, hvorfor rejsen ikke blev til noget, men deres generøse tilbud har jeg bevaret som et kært minde.

I de senere år af deres liv havde vi hyggelige samtaler via telefon, og det var altid en fornøjelse, for Ulrik havde megen sans for humor. Efter hans død fortsatte samtalerne med Regina.

Ulrik Lennert, der blev født i 1923, døde den 14.08.2002 på Dronning Ingrid Hospitalet i Nuuk (Godthåb).

Regina Lennert, der blev født 1925, døde den 04.02.2004 på plejehjemmet i Sisimiut (Holsteinsborg).

*Regina og Ulrik Lennert ved deres guldbrillup i 1993
Foto: Bjarne og Lilian Andersens album*

Deres død var afslutningen på to beundringsværdige menneskers liv, og jeg følte det, som om jeg havde mistet nære familiemedlemmer. De ligger begge begravet i Sisimiut.

Nogle oplysninger om Ulrik og Regina Lennerts efterkommere:

Ane Sofie Lennert. Født 1944, gift med Peter Fr. Rosing. Han er translator og artikelforfatter, og de bor i Nuuk.

4 børn og 4 børnebørn

Karoline Lennert. Født 1945, bor sammen med Tommy i Karup i Jylland.

3 børn

Else Lennert. Født 1947, død 2006 i Nuuk.

1 barn

Grethe Lennert. Født 1949, hun er social- og sundhedsassistent og bor på Als i Sønderjylland.

1 barn

Steen Lennert. Født 1951, gift med Dorte og bor i Sisimiut (Holsteinsborg), hvor han hjælper børn, der er blevet forældreløse og børn, der på andre måder er socialt belastede.
4 børn.

Lilian Lennert. Født 1953, gift med Bjarne Andersen og bor i Brøndby. Lillian er køkkenleder og Bjarne er anlægsgartner.
3 børn og 3 børnebørn

Hans Lennert. Født 1957, gift med Helene og bor i Sisimiut, hvor han er fængselsbetjent.
4 børn og 3 børnebørn

Det er Lilian Lennert, der har givet mig ovenstående oplysninger.

Mange af nedenstående oplysninger har Knud Lennerts kone, Sofie, givet mig:

Knud Lennert er gift med Sofie Lyng, der er født den 3.9.1966 i Sisimiut, hvor de også bor. De har tre børn: Julius, der er født 1984. Nanna, der er født 1988, og Ulrik, der er født i 1994. Knud er fisker. Han har tre skibe, og med dem fiskede han rejer, indtil han ændrede driften til krabbefiskeri. Desuden sejler han repræsentanter fra forskellige organisationer, der ved selvsyn ønsker at erfare forandringerne i den grønlandske natur.

Sofie har et bogholderi-firma.

Julius er elektriker. Han bor sammen med Ani Johanne Ziib, og de har en søn, der hedder Aputsiaq og er født 2003.

Nanna studerer på teknisk gymnasium i Sisiomiut.

Ulrik går i skole og har sit eget hundespand.

*Aputsiaqs dåbsbillede
Foto: Knud og Sofie Lennerts album*

*Nanna Lennert 20 år
Foto: Knud og Sofie Lennerts album*

*Ulrik Lennerts konfirmationsbilled
Foto: Knud og Sofie Lennerts album*

Sommeren 2001 besøgte Knud og Sofie mig sammen med deres børn. Det var en stor oplevelse for mig.

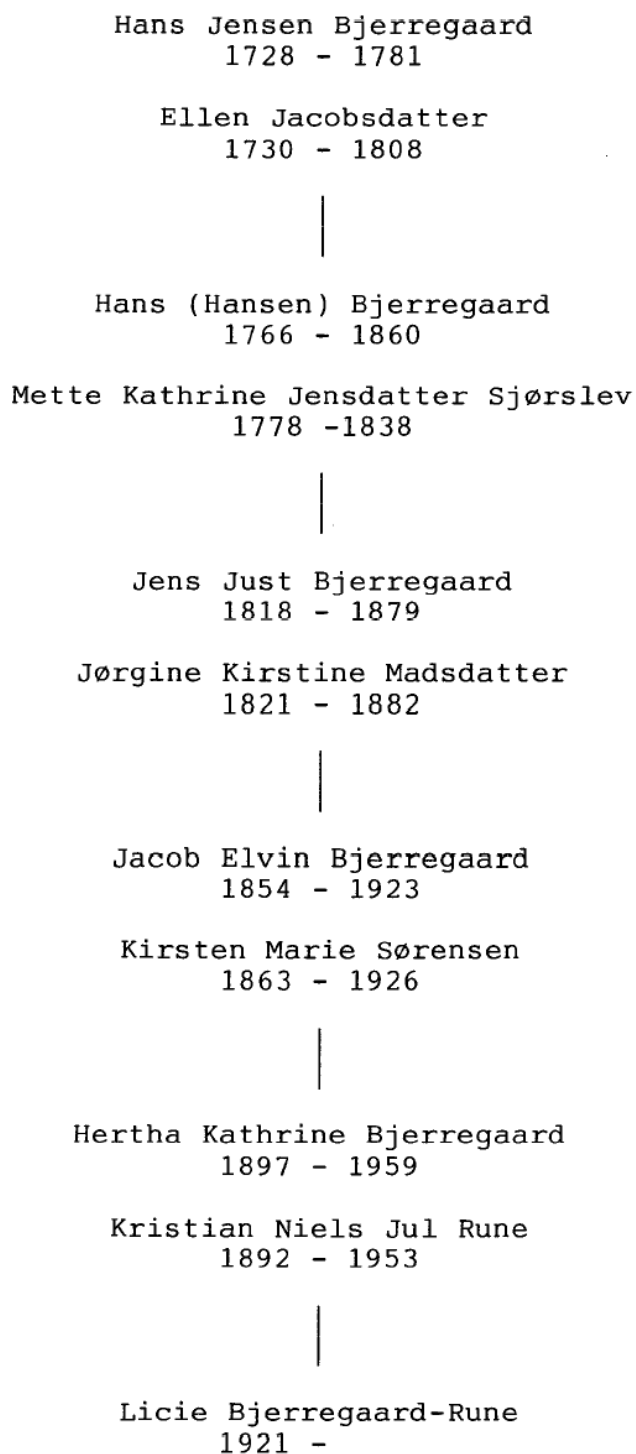
Siden har de besøgt mig flere gange, og da de på min 85-års fødselsdag sendte mig syv langstilkede røde roser, blev jeg så rørt, at jeg fik tårer i øjnene.

Via mobiltelefon taler jeg ret ofte med Sofie på hendes kontor, især i forbindelse med fødselsdage og andre mærkedage,

Mit venskab med Knud, Sofie og deres familie er jeg meget glad og taknemlig for. I mine tanker er de min grønlandske familie.

Tillæg 1

Nedenstående skema viser navnene på de personer gennem hvem jeg er efterkommer af "Den lærde Bonde" Hans Jensen Bjerregaard

Biografi

Pensioneret sygeplejerske
Licie Bjerregaard-Rune,
Født Bjerregaard
30.5.21 på fødselsanstalten i Aarhus

Licie som nyuddannet sygeplejerassistent i 1946.

Forældre:

Hertha Kathrine Bjerregaard (1897 – 1959)

Kristian Niels Jul Rune (1892 – 1953)

- 1921 – 1935 Børnehjemmet Nørregade 91 i Esbjerg
- 1935 – 1943 Medhjælper på "Ørnebjerg" i Bakkebølle, Sydsjælland
Husassistent
Medhjælper på "Brinken" i Vordingborg
- 1943 – 1946 Sygeplejeuddannelse på Ribe sygehus
- 1946 – 1948 Sygeplejerske på Vester Vedsted sindssygehospital
- 1948 – 1950 Sygeplejerske på Skodsborg badesanatorium
- 1950 – 1951 Telefonistinde samme sted, medens jeg læste
- 1951 Mellemskoleeksamen

1951 – 1952	Privatsygeplejerske
1952 – 1953	Halv-dags sygeplejerske på Diakonissestiftelsen på Frederiksberg medens jeg læste
1953	Realeksamen
1953 – 1954	Supplerende uddannelse på fødeafdeling
1954 – 1955	Kursus for sygeplejersker (sygeplejehøjskole v. Aarhus Universitet)
1955 – 1959	Sygeplejerske på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup
1959 – 1962	Udstedssygeplejerske i Kungmiut i Østgrønland
1962 – 1969	Sygeplejerske på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup
1969 – 1971	Privatsygeplejerske for at indfri et løfte jeg havde givet i 1952
1971 – 1980	Sygeplejerske på Sankt Lukas Stiftelsen i Hellerup
1977	Interessen for familiehistorie starter
1980	Førtidspension
1984	Slægtsstudier
1992	Slægtsbogen sendes til fætre og kusiner og offentlige arkiver og biblioteker

Ellen Kirstine Thomasen og Karl Wiesner

Familien Thomasen fotograferet ca. 1913. Ellen (th) er da ca 10 år gammel. Foto: Lokalarkivet for Vildbjerg sogn.

Ellen Kirstine Thomasen, f. 30.10.1903 i Dronninglund
Datter af Niels Købmand Thomasen og Mette Kirstine Thomasen f. Andersen.

Gift d. 07.10.1935 i Gethsemane kirke på Vesterbro med

Karl Wiesner, f. 21.11.1903 i Schreckenstein i
Tjekkoslaviet.
Søn af August Wiesner og Josefa Wiesner f. Knaute.

Ellen Kirstine Wiesner døde d. 11.11.1981.
Karl Wiesner døde d. 25.11.1996

Marianne Margrethe Thomasen (Ellen Kirstine Wiesners
søster) f. 07.03.1906 i Vildbjerg.

Borgerlig gift i Aarhus d. 26.09.1931 med

Karl Wiesner som ældre. Carsten Kochs arkiv

Kurt Friederich Karl Lischka f. 29.12.1906 i Krammel i Tjekkoslaviet.
Søn af Franz Josef Lischka og Magdalena Theresie Gipp.

Samme dag som de blev gift, blev Marianne og Kurt Friederich velsignet af sognepræsten.

Marianne Margrethe Lischka døde efter 1981.

Da Ellen Kirstine Wiesner blev forstanderinde på det børnehjem, hvor jeg voksede op, var hun omkring 27 år og Danmarks yngste forstanderinde.

Anna Petersen og Otto Nielsen

Anna Petersen kendte jeg fra optagelseshjemmet i Esbjerg, hvor hun var kokkepige. Vi kaldte hende Anna Petter, og da Store Todde rejste til Ørnehøj, fulgte hun med og blev kokkepige der.

Mens jeg var på Ørnehøj, giftede Anna Petersen sig med fisker Otto Nielsen, og de adopterede en lille pige, der hed Inga. Familien boede i et hus på Fredskovvej ikke så langt fra Ørnehøj.

Da Ellen Kirstine (Store Todde) og Karl Wiesner i 1967 solgte Ørnehøj, købte de Anna og Otto Nielsens hus. Anna og Otto Nielsen flyttede så til Riddergade i Vordingborg. Deres adoptiv-datter, der voldte dem mange bekymringer, forlod dem, og da Ottos syn blev svækket, flyttede de til plejecenteret ”Brænderigården”.

Bibliotekar Carsten Koch, der havde kendt Anna og Otto siden midten af 1950’erne, besøgte dem når han kom med bøger til beboerne. Han havde også lydbøger med til Otto. Lydbøgerne måtte han dog opgive da synet blev så svækket, at han ikke længere kunne betjene båndoptageren.

På ”Brænderigården” kunne de få maden leveret, men de havde egen husholdning så længe Anna levede.

Otto Nielsen var en god fortæller, og til lokal-radioen i Vordingborg fortalte han om sit begivenhedsrige liv.

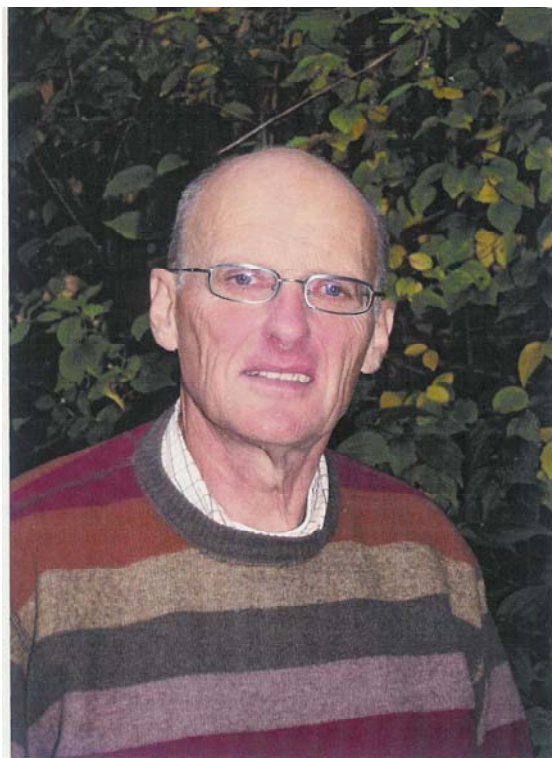
På et tidspunkt vandt Otto over 1 million kroner i et lotteri fra ”kræftens bekæmpelse”. Det gav ham mulighed for at realisere sin drøm om at komme til Australien. En nevø fulgte ham og det blev en stor oplevelse, som ugebladet ”Se og Hør” lavede en reportage om.

Otto Nielsen bestemte, at resten af gevinsten efter hans død skulle betales tilbage til ”Kræftens Bekæmpelse”.

Otto Nielsen døde i 1992, men jeg ved ikke hvilket år Anna Nielsen døde.

Da jeg i 1941 rejste fra Ørnehøj, mistede jeg kontakten med Anna og Otto Nielsen, og jeg har ingen klar erindring om ham – men Anna husker jeg og tænker med taknemmelighed på, hvor god hun var mod mig både på optagelseshjemmet og på Ørnehøj.

Carsten Koch og Ørnehøj's historie.

Den 27. Juli 2007 havde jeg den gode oplevelse at komme i forbindelse med bibliotekar Carsten Koch i Vordingborg.

Gennem Carsten Koch's oplysninger er jeg blevet opmærksom på at det ikke -som jeg tidligere har skrevet- er Store Todde og Karl Wiesner, der sammen med hendes søster og svoger har købt Ørnehøj og indrettet det til et hjem for evnesvage barn.

Om Ørnehøj har Carsten Koch givet følgende oplysninger:

Ørnehøj's historie

- 1916 Ørnehøj opføres af arkitekt Christensen fra København. Bygningen opføres i engelsk stil.
- 1919 købt af godsejer Erhard Frederiksen for ca. 200.000 kr. Han forbedrede ejendommen for 60.000 kr. Blandt andet lod han indlægge centralvarme, og han lod huset isolere med gulerodsfrøkærner.
- 1925 købt af hjemvendt udenlands-dansker D.R.Holm.
- 1933 købt af forstander Niels Købmand Thomasen Aarhus. Ejendommen blev indrettet til et hjem for evnesvage barn og hans datter Ellen og Karl Wiesner blev indsat som forstandere.
- 1937 overdrog Niels Købmand Thomasen ejendommen til Ellen og Karl Wiesner.
- 1967 købt af Danmarks Lærerforening.
- 1978 købt af Carsten og Claus Koch.
- 1985 købt af Værkstedsskolen Ørnehøj.